ATHANASIOS RANTOS
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2024. október 4.[1]

C-365/23. sz. [Arce][i] ügy

SIA „A”
kontra
C,
D,
E

(az Augstākā tiesa [Senāts] [legfelsőbb bíróság, Lettország] által benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem)

„Előzetes döntéshozatal – Fogyasztóvédelem – 93/13/EGK irányelv – A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételek – 1. cikk – Hatály – A 2. cikk b) pontja – A „fogyasztó” fogalma – A 3. cikk (1) bekezdése – A 4. cikk (2) bekezdése – 5. cikk – A 6. cikk (1) bekezdése – 8a. cikk – Előre kidolgozott szabványszerződés – A sportoló fejlődését és karrierjét támogató szolgáltatásokat nyújtó szolgáltató és egy szülei által képviselt kiskorú »utánpótlás« játékos között kötött szerződés – A szolgáltató részére a sportoló által a következő 15 évben szerzett bevétel 10%-ának megfelelő díjnak a szolgáltató részére történő megfizetésére vonatozó kötelezettséget előíró kikötés – Az Európai Unió Alapjogi Chartája – 17. cikk – A tulajdonhoz való jog – 24. cikk – A gyermekek jogai”

I. Bevezetés

1. A jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelem a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló 93/13/EGK irányelv[2] 2. cikke b) pontjának, 3. cikke (1) bekezdésének, 4. cikke (2) bekezdésének, 5. cikkének, 6. cikke (1) bekezdésének és 8a. cikkének az Európai Unió Alapjogi Chartája (a továbbiakban: Charta) 17. cikkének (1) bekezdésével és 24. cikkével összefüggésben történő értelmezésére vonatkozik.

2. E kérelmet az A – egy lett jog szerinti korlátolt felelősségű társaság, amelyet Lettországban sportolók fejlesztésének biztosítása céljából alapítottak (a továbbiakban: A társaság) –, valamint a kiskorú amatőr „utánpótlás” játékos C és szülei, D és E (a továbbiakban: szülők) között annak tárgyában folyamatban lévő jogvita keretében terjesztették elő, hogy az A társaság a C által az

[1] Eredeti nyelv: francia.

[i] A jelen ügy neve fiktív. Az nem egyezik az eljárásban részt vevő egyetlen fél valódi nevével sem.

[2] A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i tanácsi irányelv (HL 1993. L 95., 29. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 2. kötet, 288. o.), módosította a 2011. október 25-i 2011/83/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2011. L 304., 64. o.).

egyrészről az A társaság, másrészről C, valamint szülei között 2009. január 14-én létrejött, a sportoló fejlődését és karrierjét támogató szolgáltatásokról szóló szerződés (a továbbiakban: vitatott szerződés) alapján nyújtott szolgáltatások nyújtásáért járó díj megfizetését követeli.

3. A jelen ügy keretében a Bíróságnak azt kell megvizsgálnia, hogy a fogyasztóvédelmi tárgyú uniós jog, különösen a 93/13 irányelv alkalmazható-e olyan szerződésre, mint a vitatott szerződés egy olyan, a szülei által képviselt, kezdetben kiskorú fogyasztó sajátos összefüggésében, aki a szerződés időtartama alatt nagykorúvá vált és hivatásos játékos lett. A meghozandó ítélet, amely körülhatárolja ezen irányelv alkalmazási körét, nyilvánvalóan hatással lesz az ilyen típusú szerződések tartalmára, jóval túlmutatva a sport területén.

II. Jogi háttér

A. Az uniós jog

1. A 93/13 irányelv

4. A 93/13 irányelv tizedik, tizenharmadik és tizenhatodik preambulumbekezdése értelmében:

„mivel a fogyasztók hatékonyabb védelme a tisztességtelen feltételekre vonatkozó egységes jogszabályok elfogadásával érhető el; mivel e jogszabályokat az eladók és szolgáltatók, valamint a fogyasztók közötti valamennyi szerződésre alkalmazni kell; mivel ennélfogva a munkavállalási szerződéseket, az öröklési jog, a családi jog, valamint a gazdasági társaságok létrehozásával és létesítő okiratával kapcsolatos szerződéseket ki kell zárni ennek az irányelvnek a hatályából;

[…]

mivel a tagállamoknak azok a törvényi vagy rendeleti rendelkezései, amelyek közvetve vagy közvetlenül meghatározzák a fogyasztói szerződések feltételeit, vélhetően nem tartalmaznak tisztességtelen feltételeket; mivel ezért nem tűnik szükségesnek, hogy alárendeljék ennek az irányelvnek azokat a feltételeket, amelyek kötelező érvényű törvényi vagy rendeleti rendelkezéseket, valamint olyan nemzetközi egyezmények alapelveit vagy rendelkezéseit tükrözik, amely egyezményeknek a tagállamok vagy a Közösség aláíró felei; mivel ebben a vonatkozásban az 1. cikk (2) bekezdésében szereplő »kötelező törvényi vagy rendeleti rendelkezések« kifejezés azokat a szabályokat is lefedi, amelyeket a jogszabály szerint akkor kell alkalmazni a szerződő felek között, ha ők másban nem állapodtak meg;

[…]

mivel a szerződési feltételek tisztességtelen jellegének a rögzített általános ismérvek alapján történő megítélését, különösen a felhasználók közötti szolidaritást figyelembe vevő közszolgáltatási értékesítési és szolgáltatási tevékenységekben ki kell egészíteni a különféle érintett érdekeltségek átfogó kiértékelését biztosító eszközökkel; mivel ez a jóhiszeműség követelményét valósítja meg; mivel a jóhiszeműség megítélésében különös figyelmet fordítanak a szerződő felek alkupozíciójának erősségére, arra, hogy ösztönözték-e valamilyen módon a fogyasztót a feltétel elfogadására, és hogy az árut vagy szolgáltatást a fogyasztó külön

megrendelésére bocsátották-e a fogyasztó rendelkezésére; mivel a jóhiszeműséggel kapcsolatosan támasztott elvárást az eladó vagy a szolgáltató kielégíti, ha a másik féllel szemben, akinek törvényes érdekeit szem előtt kell tartania, méltányosan és tisztességesen jár el”.

5. Ezen irányelv 1. cikkének (1) bekezdése a következőket írja elő:

„Ennek az irányelvnek az a célja, hogy közelítse a tagállamoknak az eladó vagy szolgáltató és fogyasztó között kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekre vonatkozó törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezéseit.”

6. Az említett irányelv 2. cikkének b) pontjának fogalommeghatározása értelmében „fogyasztó” „minden olyan természetes személy, aki olyan célból jár el, amely kívül esik saját szakmája, üzleti tevékenysége vagy foglalkozása körén.” Ugyanezen irányelv 2. cikkének c) pontja értelmében az „eladó vagy szolgáltató” fogalom „minden olyan természetes vagy jogi személyt” lefed, „aki […] saját szakmája, üzleti tevékenysége vagy foglalkozása körében cselekszik, függetlenül attól, hogy az köz- vagy magánjellegű”.

7. A 93/13 irányelv 3. cikke előírja:

„(1) Egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltétel abban az esetben tekintendő tisztességtelen feltételnek, ha a jóhiszeműség követelményével ellentétben a felek szerződésből eredő jogaiban és kötelezettségeiben jelentős egyenlőtlenséget idéz elő a fogyasztó kárára.

(2) Egy szerződési feltétel minden olyan esetben egyedileg meg nem tárgyalt feltételnek tekintendő, ha azt már előzetesen megfogalmazták, és ezért a fogyasztó nem tudta annak tartalmát befolyásolni, különösen az előzetesen kidolgozott szabványszerződések esetében.

Az a tény, hogy egy feltétel bizonyos elemeit vagy egy kiragadott feltételt egyedileg megtárgyaltak, nem zárja ki ennek a cikknek az alkalmazhatóságát a szerződés többi részére, ha a szerződés átfogó megítélése arra enged következtetni, hogy a szerződés mégiscsak egy előre kidolgozott szabványszerződés.

Olyan esetekben, amikor egy eladó vagy szolgáltató arra hivatkozik, hogy egy szabványfeltételt egyedileg megtárgyaltak, ennek bizonyítása az eladót vagy szolgáltatót terheli.

[…]”

8. Ezen irányelv 4. cikke ekként rendelkezik:

„(1) A 7. cikk sérelme nélkül, egy szerződési feltétel tisztességtelen jellegét azon áruk vagy szolgáltatások természetének a figyelembevételével kell megítélni, amelyekre vonatkozóan a szerződést kötötték, és hivatkozással a szerződés megkötésének időpontjában az akkor fennálló összes körülményre, amely a szerződés megkötését kísérte, valamint a szerződés minden egyéb feltételére vagy egy olyan másik szerződés feltételeire, amelytől e szerződés függ.

(2) A feltételek tisztességtelen jellegének megítélése nem vonatkozik sem a szerződés elsődleges tárgyának a meghatározására, sem pedig az ár vagy díjazás megfelelésére az ellenértékként szállított áruval vagy nyújtott szolgáltatással, amennyiben ezek a feltételek világosak és érthetőek.”

9. Az említett irányelv 5. cikke többek között kimondja, hogy olyan szerződések esetében, amelyekben a fogyasztónak ajánlott valamennyi feltétel vagy a feltételek némelyike írásban szerepel, ezeknek a feltételeknek mindig világosnak és érthetőnek kell lenniük.

10. Ugyanezen irányelv 6. cikkének (1) bekezdése a következőket írja elő:

„A tagállamok előírják, hogy fogyasztókkal kötött szerződésekben az eladó vagy szolgáltató által alkalmazott tisztességtelen feltételek a saját nemzeti jogszabályok rendelkezései szerint nem jelentenek kötelezettséget a fogyasztóra nézve, és ha a szerződés a tisztességtelen feltételek kihagyásával is teljesíthető, a szerződés változatlan feltételekkel továbbra is köti a feleket.”

11. A 93/13 irányelv 8. cikke úgy rendelkezik, hogy „[a] tagállamok az ezen irányelv által szabályozott területen elfogadhatnak vagy hatályban tarthatnak a Szerződéssel összhangban lévő szigorúbb rendelkezéseket annak érdekében, hogy a fogyasztóknak magasabb szintű védelmet biztosítsanak”.

12. Ezen irányelv 8a. cikkének (1) bekezdése szerint:

„Amennyiben egy tagállam a 8. cikkel összhangban rendelkezéseket fogad el, arról, valamint annak minden későbbi változásáról tájékoztatja a Bizottságot, így különösen, ha az említett rendelkezések:

– a tisztességtelenség vizsgálatát kiterjesztik az egyedi tárgyalások tárgyát képező szerződési feltételekre és az ár vagy díjazás megfelelőségére, vagy

– a tisztességtelennek tekintendő szerződési feltételek felsorolását tartalmazzák.”

2. A 2005/29/EK irányelv

13. A 2005/29/EK irányelv[3] 5. cikke (3) bekezdésének szövege a következő:

„Azon kereskedelmi gyakorlatokat, amelyek valószínűsíthetően csak a fogyasztóknak egy, e kereskedelmi gyakorlattal vagy az annak alapjául szolgáló termékkel szemben szellemi vagy fizikai fogyatékosságuk, koruk vagy hiszékenységük miatt különösen kiszolgáltatott, egyértelműen azonosítható csoportjának gazdasági magatartását torzítják jelentősen – és oly módon, hogy azt a kereskedőnek észszerűen előre kellene látnia –, az adott csoport átlagtagja szempontjából kell értékelni. Ez nem érinti azokat a megszokott és jogszerű reklámtevékenységeket, amelyek túlzó vagy nem szó szerint értendő kijelentéseket alkalmaznak.”

[3] A belső piacon az üzleti vállalkozások fogyasztókkal szemben folytatott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatairól, valamint a 84/450/EGK tanácsi irányelv, a 97/7/EK, a 98/27/EK és a 2002/65/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvek, valamint a 2006/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról szóló, 2005. május 11-i 2005/29/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv („Irányelv a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról”) (HL 2005. L 149., 22. o.; a továbbiakban: tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról szóló irányelv).

B. A lett jog

1. A polgári törvénykönyv

14. Az 1937. február 20-i Latvijas Republikas Civillikums (a Lett Köztársaság polgári törvénykönyve, a továbbiakban: polgári törvénykönyv)[4] 186. cikke kimondja, hogy „[a] gyermeket személyes és vagyonjogi viszonyaiban a szülei közösen képviselik (közös képviselet)”.

15. A polgári törvénykönyv 223. cikke értelmében „[s]zülői felügyeleti jogánál fogva az apa és az anya a kiskorú gyermeke természetes gyámja”.

16. E törvénykönyv 293. cikke előírja:

„A gyám a kiskorút érintő ügyekben és a kiskorú érdekében bármely szerződést megköthet, valamint kifizetéseket fogadhat el és teljesíthet. Minden ilyen aktus köti a kiskorút, feltéve, hogy a gyám jóhiszeműen és a gondos pénzügyi gazdálkodás keretein belül járt el, ugyanakkor a kiskorú kötelezettsége a nagykorúság elérésével megszűnik, kivéve, ha különleges szükségletei vannak.”

17. Az említett törvénykönyv 1408. cikke értelmében „[a] kiskorúak nem rendelkeznek cselekvőképességgel”.

2. A fogyasztói jogok védelméről szóló törvény

18. Az 1999. április 1-jei Patērētāju tiesību aizsardzības likums (a fogyasztók jogairól szóló törvény)[5] „Az e törvényben használt fogalmak” című 1. cikkének a vitatott szerződés megkötésének időpontjában hatályos változata a 3. és 4. pontjában a következő fogalmakat határozta meg:

„»fogyasztó«: olyan természetes személy, aki valamely árut vagy szolgáltatást a gazdasági vagy szakmai tevékenységéhez nem tartozó célból megszerezni vagy igénybe venni törekszik, ilyet szerez, igénybe vesz, illetve szerezhet, vagy igénybe vehet.

»szolgáltató«: minden olyan személy, aki gazdasági vagy szakmai tevékenysége keretében a fogyasztó részére valamely szolgáltatást nyújt; […]”

19. E törvény „Tisztességtelen szerződési feltételek” című 6. cikkének a szerződéskötés időpontjában hatályos szövege a következőképpen rendelkezett:

„[…]

(2) A szerződés feltételeit világosan és érthetően kell megfogalmazni.

(3) A szerződő felek által meg nem tárgyalt szerződési feltételek abban az esetben tekintendők tisztességtelennek, ha a jóhiszeműség követelményével ellentétben a felek szerződésből eredő jogaiban és kötelezettségeiben jelentős egyenlőtlenséget idéznek elő a fogyasztó kárára.

4 *Valdības Vēstnesis*, 1937, 41. szám.

5 *Latvijas Vēstnesis*, 1999., 104/105. sz.

[…]

(8) A gyártó, eladó vagy szolgáltató és a fogyasztó között létrejött szerződésben szereplő tisztességtelen feltételek a szerződés megkötésétől fogva semmisek, de a szerződés érvényes marad, ha a tisztességtelen feltételek kihagyásával is teljesíthető.

[…]”

20. Az említett törvény 6. cikke, amely a 93/13 irányelv 2014. július 1-jén hatályba lépett változata 4. cikkének (2) bekezdését ültette át a lett jogba, (2) bekezdésében kimondta:

„E cikk rendelkezései nem vonatkoznak a szerződés tárgyát meghatározó, illetve egyrészről az ár vagy díjazás, másrészről az áru vagy szolgáltatás megfelelőségére vonatkozó szerződési feltételekre, feltéve, hogy e feltételek megfogalmazása világos és egyértelmű. […]”

III. Az alapeljárás, az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések és a Bíróság előtti eljárás

21. A lett jog szerinti korlátolt felelősségű társaság célja a sportolók fejlődésének biztosítása Lettországban. E célból számukra professzionális képességeik és karrierjük fejlesztésére irányuló szolgáltatások összességét kínálja olyan szerződések megkötése révén, amelyek bizonyos feltételek mellett fizetési kötelezettség jövőbeli beállását írták elő.

22. C, aki természetes személy, a 2009. év kezdetén 17 éves kiskorú fiatal kosárlabdázó volt, és még nem kezdte meg hivatásos pályafutását (tehát egyetlen klub alkalmazásában sem állt).

23. 2009. január 14-én egyfelől A társaság, másfelől C és szülei megkötötték a vitatott szerződést C javára. E szerződés célja az volt, hogy C számára sikeres hivatásos pályafutást biztosítson a kosárlabda területén. Az említett szerződést tizenöt évre, azaz 2024. január 14-ig kötötték meg.

24. E tekintetben az említett szerződés előírta, hogy az A társaság szolgáltatások széles skáláját kínálja C részére.[6] Ugyanezen szerződés 6.1 pontja (a továbbiakban: vitatott kikötés) értelmében C ellenszolgáltatásként kötelezettséget vállalt arra, hogy e társaság részére megfizeti a vitatott szerződés időtartama alatt az érintett sporthoz kapcsolódó eseményekből származó összes nettó bevétel 10%-ának megfelelő, a Lettországban alkalmazandó hozzáadottérték-adóval növelt díjat, feltéve hogy e bevétel eléri a havi 1500 euró összeget.

25. A kérdést előterjesztő bíróság által szolgáltatott információkból kitűnik, hogy az említett kikötést az A társaság előre meghatározta, és azt a 93/13 irányelv 3. cikkének (1) bekezdése értelmében nem tárgyalták meg egyedileg. Olyan előre kidolgozott szabványszerződésről van tehát szó, amelyet ugyanilyen módon más fiatal sportolók is aláírtak.

26. A kérdést előterjesztő bíróság szerint 2009 és 2010 folyamán az A társaság a vitatott szerződésben előírt, a sportoló fejlődését és karrierjét támogató szolgáltatásokat, többek között egyéni és csapatedzéseket nyújtott C-nek, szakemberek felügyelete alatt, ami pénzügyi

[6] Közelebbről az A társaság többek között képzési és edzési szolgáltatásokat, sportorvosi szolgáltatásokat és sportpszichológus segítségével nyújtott szolgáltatásokat, karriertámogatási intézkedéseket (azaz a karrierterv kidolgozását, végrehajtását és nyomon követését, valamint a sportoló és a klubok közötti szerződések megkötését), illetve a marketing, a jogi segítségnyújtás és a könyvelés területén nyújtott támogatást szolgáló intézkedéseket kínált.

hozzájárulást igényelt e társaságtól. Noha C a kínált szolgáltatások egy részét nem vette igénybe az A társaság szerint C és szülei Azáltal, hogy nem fizették ki neki a kapott szolgáltatásokért járó díjat, megsértették e szerződést.

27. Tekintettel arra, hogy az időközben hivatásos kosárlabdázóvá vált C által elért, a sportklubokkal kötött szerződésekből származó bevétel az érintett időszak során összesen 16 637 779,90 eurót tett ki, C ezen összeg 10%-át, azaz 1 663 777,99 eurót kitevő összeget lett volna köteles megfizetni A részére.

28. 2020. június 29-én az A társaság keresetet indított C-vel és szüleivel szemben a vitatott szerződésben előírt díj behajtása iránt.

29. Az elsőfokú bíróság, majd a fellebbviteli bíróság többek között azzal az indokkal utasította el az A társaság által benyújtott kereseteket, hogy a vitatott szerződés nem felelt meg a fogyasztók jogainak védelmére vonatkozó nemzeti rendelkezéseknek, és hogy tisztességtelen a vitatott kikötés.

30. Az A társaság felülvizsgálati kérelmet nyújtott be a kérdést előterjesztő bírósághoz, az Augstākā tiesához (Senāts) (legfelsőbb bíróság, Lettország), amelynek alátámasztása érdekében arra hivatkozik, hogy a fogyasztók jogainak védelmére vonatkozó rendelkezések a jelen ügyben nem alkalmazandók, mivel a vitatott szerződést úgy kell tekinteni, mint amely azon „utánpótlás” sportszerződések körébe tartozik, amelyekre e rendelkezések nem alkalmazandók. Felülvizsgálati kérelmében e társaság azt kérte, hogy terjesszenek előzetes döntéshozatal iránti kérelmet a Bíróság elé.

31. E bíróság szerint a Bíróság már értelmezte a „fogyasztó” fogalmát, anélkül azonban, hogy ítélkezési gyakorlata keretében eddig megvizsgálta volna, hogy a fogyasztók jogainak védelmére vonatkozó rendelkezések alkalmazandók-e a sport területén.

32. E tekintetben úgy véli, hogy meg kell állapítani, hogy ez a helyzet áll fenn. Nincs ugyanis olyan különös szabályozás, amely kizárja a 93/13 irányelv hatálya alól a sport ágazatában kötött szerződéseket, amelyek ezen irányelv rendelkezései szerint „eladó vagy szolgáltató és fogyasztó között kötött szerződésnek” minősíthetők.

33. Egyébiránt az említett bíróság szerint nem lehet jelentőséget tulajdonítani annak a körülménynek, hogy a fiatal sportoló tevékenysége ezt követően lényegében hivatásos jelleget öltött, mivel ez a körülmény önmagában nem akadályozhatja meg a szolgáltatás igénybevevőjét abban, hogy a 93/13 irányelv értelmében vett „fogyasztói” minőségre hivatkozzon. [7]

[7] Így tehát a jelen ügy eltér a Bíróság ítélkezési gyakorlatában a joghatóság meghatározására vonatkozó szabályok alkalmazásával kapcsolatban tárgyalt ügyektől (lásd: 2018. január 25-i Schrems ítélet [C-498/16, EU:C:2018:37, 31., 38. és 39. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat]; 2020. december 10-i Personal Exchange International ítélet [C-774/19, EU:C:2020:1015, 40. és 42. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat]).

34. Ezenfelül ugyanezen bíróság rámutat az azon tagállamok ítélkezési gyakorlatából eredő különbségekre, amelyek szintén az arra vonatkozó kérdések előzetes döntéshozatal céljából való előterjesztését támogatják, hogy az ezen irányelvben előírt fogyasztóvédelmi követelmények alkalmazandók-e a fiatal sportolók és sportklubok között kötött szerződésekre. [8]

35. E körülmények között az Augstākā tiesa (Senāts) (legfelsőbb bíróság) úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:

„1) A [93/13 irányelv] hatálya alá tartozik-e egy sportoló fejlődését és életpályáját támogató szolgáltatások nyújtására irányuló olyan szerződés, amely egyrészről egy, a sportolók fejlesztésével és képzésével szakmai tevékenysége keretében foglalkozó szolgáltató, másrészről pedig egy, a szülei által képviselt olyan kiskorú között jött létre, aki a szerződés megkötésének időpontjában az adott sportágat nem hivatásos sportolóként űzte?

2) Az első kérdésre adandó nemleges válasz esetén, ellentétes-e a 93/13 irányelvvel az olyan nemzeti ítélkezési gyakorlat, amely az ezen irányelvet a nemzeti jogba átültető szabályozást úgy értelmezi, hogy az e szabályozásban a fogyasztói jogok védelmére szolgáló rendelkezéseket az ilyen szerződésekre is alkalmazni kell?

3) Az első vagy második kérdésre adott igenlő válasz esetén, a nemzeti bíróság a tisztességtelenség a 93/13 irányelv 3. cikke értelmében vett megítélése alá vonhatja-e azt a szerződési feltételt, amely szerint a fiatal sportoló a szerződésben meghatározott, az adott sportágban nyújtott fejlesztési és életpálya-támogatási szolgáltatások fejében a következő 15 évben bevételei 10%-ának megfelelő díj megfizetésére vállal kötelezettséget, és e bíróság figyelmen kívül hagyhatja, hogy ez a feltétel azok közé tartozik, amelyek tekintetében nem kell értékelni a 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdése értelmében vett tisztességtelen jelleget?

4) A harmadik kérdésre adandó igenlő válasz esetén, a 93/13 irányelv 5. cikke értelmében világos és érthető módon megfogalmazottnak kell-e tekinteni azt a szerződéses feltételt, amely szerint a fiatal sportoló a szerződésben meghatározott, az adott sportágban nyújtott fejlesztési és életpálya-támogatási szolgáltatások fejében a következő 15 évben bevételei 10%-ának megfelelő díj megfizetésére kötelezi magát, figyelemmel arra, hogy a szerződés megkötésének időpontjában a fiatal sportoló nem rendelkezett olyan egyértelmű információkkal a nyújtott szolgáltatások értékéről, illetve az e szolgáltatásért fizetendő összegről, amelyek lehetővé tették volna számára, hogy felmérje a számára esetlegesen felmerülő gazdasági következményeket?

[8] Lásd ebben az értelemben az uniós jog egységes értelmezése biztosításának fontosságáról (2021. október 6-i Consorzio Italian Management és Catania Multiservizi ítélet [C-561/19, EU:C:2021:799, 49. pont]). Az eljáró bíróság rendelkezésére álló információk szerint a Cour d'appel de Paris (párizsi fellebbviteli bíróság, Franciaország) 2019. május 23-i ítéletében kimondta, hogy az a kosárlabdajátékos, aki leendő játékosként olyan szolgáltatási szerződést kötött egy sportügynökséggel, amelynek értelmében az ügynökség az ő képviseletében e játékos szerződtetésére irányuló tárgyalások lefolytatását vállalta különböző sportegyesületekkel, és e szolgáltatás fejében a játékos ezen ügynökség részére egy meghatározott összeg – az együttműködése eredményeként megkötött szerződésekből származó jövedelem egy része – megfizetésére vállalt kötelezettséget, fogyasztóként és nem szakemberként járt el (CA Paris, 2., 2019.05.23., 1602277. sz.). Az Oberlandesgericht München (müncheni regionális felsőbíróság, Németország) ugyanakkor a 2002. november 7-én hozott ítéletében egy fiatal teniszező és egy sportügynökség közötti azon jogvitában, amely az említett ügyben és felek között létrejött hasonló szolgáltatási szerződésből eredt, úgy ítélte meg, hogy e jogviszonyra nem a fogyasztóvédelemre vonatkozó nemzeti szabályokat kell alkalmazni (OLG München, 2002.11.07. – 19 U 3238/02.).

5) A harmadik kérdésre adandó igenlő válasz esetén, úgy kell-e tekinteni azt a szerződéses feltételt, amely előírja, hogy a fiatal sportoló a szerződésben meghatározott fejlesztési és életpálya-támogatási szolgáltatások nyújtásáért a következő 15 év során megszerzett bevétele 10%-ának megfelelő díj megfizetésére vállal kötelezettséget, hogy e feltétel a 93/13 irányelv 3. cikkének (1) bekezdése értelmében a felek szerződésből eredő jogaiban és kötelezettségeiben jelentős egyenlőtlenséget idéz elő a fogyasztó kárára, tekintettel arra, hogy az említett bekezdés nem kapcsolja össze a nyújtott szolgáltatás értékét a fogyasztó által fizetendő díjjal?

6) Az ötödik kérdésre adandó igenlő válasz esetén, ellentétes-e a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésével a nemzeti bíróság olyan határozata, amely a fogyasztótól a szolgáltató javára követelhető összeget azon költségek összegére mérsékeli, amelyek a szolgáltató részéről a fogyasztó számára nyújtott szolgáltatásokkal kapcsolatban a szerződés alapján ténylegesen felmerültek?

7) A harmadik kérdésre adandó nemleges válasz esetén, továbbá ha nem képezi a tisztességtelenségnek a 93/13 irányelv 4. cikke (2) bekezdése szerinti értékelése tárgyát az a szerződéses feltétel, amely szerint a fogyasztó a szerződésben meghatározott sportolói fejlesztési és életpálya-támogatási szolgáltatások nyújtásáért a következő 15 év során bevételei 10%-ának megfelelő díj megfizetését vállalja, mindazonáltal a nemzeti bíróság tisztességtelennek nyilváníthatja-e a nemzeti jog alapján az ilyen szerződéses feltételt, ha arra a megállapításra jut, hogy a díj összege nyilvánvalóan aránytalan a szolgáltató által a sportoló fejlődéséhez és életpályájához nyújtott hozzájáruláshoz képest?

8) A hetedik kérdésre adandó igenlő válasz esetén, figyelembe kell-e venni a tagállam által a 93/13 irányelv 8a. cikke alapján az Európai Bizottságnak nyújtott tájékoztatást az ugyanezen cikk hatálybalépését megelőzően kötött fogyasztói szerződés esetében a tagállam által az említett irányelv 8. cikke alapján elfogadott rendelkezések vonatkozásában, és ha igen, korlátozza-e a nemzeti bíróságok joghatóságát az adott tagállam által a 93/13 irányelv 8a. cikke alapján nyújtott tájékoztatás, amennyiben a tagállam azt jelezte, hogy jogszabályai nem lépik túl az említett irányelvben meghatározott minimumszabályokat?

9) Az első vagy a második kérdésre adandó igenlő válasz esetén, a Charta 24. cikkével összefüggésben értelmezett 17. cikke (1) bekezdésére tekintettel milyen jelentőséggel bír a 93/13 irányelv rendelkezéseit a nemzeti jogba átültető szabályozás alkalmazása szempontjából az a körülmény, hogy a szóban forgó, tizenöt éves időtartamra szóló szolgáltatási szerződés megkötésének időpontjában a fiatal sportoló kiskorú volt, és ezért képviseletében a szülei írták alá ezt a szerződést, amely számára a következő 15 évben sportolóként megszerzendő összes bevétele 10%-ának megfelelő díjazás megfizetésére vonatkozó kötelezettséget írt elő?

10) Az első vagy a második kérdésre adandó nemleges válasz esetén, tekintettel arra, hogy a sporttevékenységek az uniós jog hatálya alá tartoznak, sérti-e a Charta 24. cikkének (2) bekezdésével összefüggésben annak 17. cikke (1) bekezdésében foglalt alapvető jogokat a kiskorú sportolóval – illetve képviseletében a szülei által – 15 éves időtartamra kötött olyan szolgáltatásnyújtási szerződés, amely a kiskorút a következő 15 évben általa megszerzendő összes bevétel 10%-ának megfelelő díj megfizetésére kötelezi?”

36. Az A társaság, C, a lett kormány, valamint a Bizottság terjesztett írásbeli észrevételeket a Bíróság elé. Ugyanezek a felek, valamint a szülők, akik nem terjesztettek elő írásbeli észrevételeket, szóbeli észrevételeket is tettek, és válaszoltak a Bíróság által a 2024. június 13-án tartott tárgyaláson feltett, szóbeli választ igénylő kérdésekre.

IV. Elemzés

A. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett egyes kérdések elfogadhatóságáról

37. Az A társaság írásbeli észrevételeiben az előzetes döntéshozatalra előterjesztett harmadik, negyedik, ötödik, hetedik, kilencedik és tizedik kérdés elfogadhatatlanságára hivatkozott, azzal az indokkal, hogy először is a harmadik, negyedik és ötödik kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében az uniós jog alkalmazását, nem pedig értelmezését kéri a Bíróságtól, egyrészt annak értékelése révén, hogy a díjazást meghatározó feltételek nem a 93/13 irányelv 4. cikke (2) bekezdésének hatálya alá tartozónak, hanem az irányelv 3. cikkének hatálya alá tartozónak minősülnek-e (harmadik kérdés), másrészt pedig az ezen irányelv 5. cikkében és 3. cikkének (1) bekezdésében foglalt követelményeknek való megfelelésük értékelése révén (negyedik és ötödik kérdés), másodszor a hetedik kérdés hipotetikus, harmadszor pedig a kilencedik és tizedik kérdés túlságosan elvont, és azok tanácsadói vélemény iránti kérelemnek minősülnek.

38. E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy a Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata szerint a Bíróság és a nemzeti bíróságok között az EUMSZ 267. cikkel bevezetett eljárás keretében az ügyben eljáró és határozathozatalra hivatott nemzeti bíróság hatáskörébe tartozik a Bíróságnak feltett kérdései relevanciájának megítélése, tekintettel az ügy különleges jellemzőire. Ha az előterjesztett kérdések az uniós jog valamely szabályának értelmezésére vagy érvényességére vonatkoznak, a Bíróság főszabály szerint köteles határozatot hozni. Ennélfogva az uniós jogra vonatkozó, előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés releváns voltát vélelmezni kell. A Bíróság csak akkor utasíthatja el az ilyen kérdésről való határozathozatalt, ha az uniós jog kért értelmezése nyilvánvalóan semmilyen összefüggésben nincs az alapügy tényállásával vagy tárgyával, ha a probléma hipotetikus jellegű, vagy ha nem állnak a Bíróság rendelkezésére azok a ténybeli vagy jogi elemek, amelyek szükségesek ahhoz, hogy az elé terjesztett kérdésekre hasznos választ adhasson.[9]

39. Márpedig a jelen ügyben az előzetes döntéshozatalra utaló határozat kellően részletesen ismerteti az alapügy jogi és ténybeli hátterét, és a kérdést előterjesztő bíróság által szolgáltatott információk lehetővé teszik az előterjesztett kérdések terjedelmének meghatározását, és annak megállapítását, hogy azok kapcsolódnak e jogvita tárgyához, és nem is hipotetikus jellegűek. Közelebbről egyrészt, ami az előzetes döntéshozatalra előterjesztett harmadik, negyedik és ötödik kérdést, valamint az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kilencedik és tizedik kérdést illeti, az előzetes döntéshozatal iránti kérelemből kitűnik, hogy a kérdést előterjesztő bíróság a 93/13 irányelv több rendelkezésének értelmére és hatályára vonatkozó kérdést tesz fel, annak meghatározása érdekében, hogy ezen irányelv alapján elvégezheti-e a vitatott kikötés tisztességtelen jellegének vizsgálatát. Így e bíróság nem kéri a Bíróságot arra, hogy e rendelkezéseket alkalmazza a jelen ügy tényállására, és arra sem, hogy értékelését a saját értékelésével helyettesítse, amit egyébként sem tehetne meg.[10] Másrészt, ami az előzetes

[9] Lásd különösen: 2023. június 29-i International Protection Appeals Tribunal és társai (Merénylet Pakisztánban) ítélet (C-756/21, EU:C:2023:523, 35. és 36. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

[10] Lásd ebben az értelemben: 2017. január 26-i Banco Primus ítélet (C-421/14, a továbbiakban: Banco Primus ítélet, EU:C:2017:60, 57. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

döntéshozatalra előterjesztett hetedik kérdés hipotetikus jellegét illeti, amelyre az A társaság azon az alapon hivatkozik, hogy a lett jogban nincs lehetőség annak megállapítására, hogy a befektetés megtérülése túlzott mértékű, elegendő emlékeztetni arra, hogy az EUMSZ 267. cikk alapján megindított eljárás során a Bíróság és a kérdést előterjesztő bíróság hatásköre egyértelműen elkülönül, és a nemzeti jog értelmezésére kizárólag ez utóbbi jogosult. [11]

40. Ilyen körülmények között úgy vélem, hogy a kérdést előterjesztő bíróság által előzetes döntéshozatalra előterjesztett valamennyi kérdés elfogadható.

B. Az ügy érdeméről

41. A kérdést előterjesztő bíróság, mivel úgy ítélte meg, hogy az előtte folyamatban lévő ügy ténybeli háttere számos, a 93/13 irányelv értelmezésével és alkalmazásával kapcsolatos kérdést vet fel, úgy határozott, hogy egy sor olyan kérdést terjeszt elő előzetes döntéshozatalra, amelyek témájukat tekintve ezen irányelv különböző vetületeire vonatkoznak, és amelyek a következőképpen csoportosíthatók:

– a 93/13 irányelv hatálya (első kérdés);

– a hatály kiterjesztése az irányelv által biztosított védelem minimális szintjéhez képest (második kérdés), valamint az irányelv 8. cikke szerinti nemzeti jogszabályok végrehajtásának részletes szabályai (hetedik és nyolcadik kérdés);

– a „szerződés elsődleges tárgyára” vagy az említett irányelv 4. cikkének (2) bekezdése szerinti „árra vagy díjazásra” vonatkozó szerződési feltételek kezelése (harmadik kérdés);

– az ugyanezen irányelv 4. cikkének (2) bekezdése és 5. cikke szerinti „átláthatósági” követelmények (negyedik kérdés);

– valamely kikötés tisztességtelen jellegének vizsgálata keretében a 93/13 irányelv 3. cikkének (1) bekezdése értelmében vett „jelentős egyenlőtlenség” értékelése (ötödik kérdés);

– valamely szerződési feltétel ezen irányelv 6. cikkének (1) bekezdése szerinti „tisztességtelen” minősítéséből eredő következmények (hatodik kérdés);

– a Charta rendelkezéseinek alkalmazása a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételek értékelése során (kilencedik és tizedik kérdés).

1. A 93/13 irányelv hatályáról (első kérdés)

42. Első kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy az egyrészről a sportolók fejlesztése területén tevékenységet végző szolgáltató, másrészről pedig a szülei által képviselt kiskorú – aki e szerződés megkötésekor még nem állt a sport területén alkalmazásban – között kötött szerződés kikötései a 93/13 irányelv hatálya alá tartoznak-e.

[11] Lásd: 2013. január 15-i Križan és társai ítélet (C-416/10, EU:C:2013:8, 58. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

43. Ebben az összefüggésben C és szülei, a lett kormány, valamint a Bizottság úgy véli, hogy az ilyen szerződés ezen irányelv hatálya alá tartozik, míg az A társaság nemleges választ javasol, többek között e tekintetben arra hivatkozva, hogy valamely szakmai tevékenység jövőbeli jellege semmit nem változtat a szerződés szakmai jellegén.

44. Először is előzetesen emlékeztetni kell arra, hogy a 93/13 irányelvnek – az 1. cikkének (1) bekezdése értelmében – az a célja, hogy közelítse a tagállamoknak az eladó vagy szolgáltató és fogyasztó között kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekre vonatkozó rendelkezéseit. Olyan horizontális jogalkotási aktusról van tehát szó, amelynek célja a fogyasztók magas szintű védelmének biztosítása [12] azáltal, hogy védi őket az eladókkal vagy szolgáltatókkal kötött szerződések valamennyi típusában foglalt tisztességtelen feltételekkel szemben. Következésképpen ezen irányelvet minden gazdasági tevékenységi ágazatban alkalmazni kell, főszabály szerint az eladó vagy szolgáltató és a fogyasztó között létrejött, áruk vételére és szolgáltatások nyújtására irányuló valamennyi szerződésre. [13]

45. A Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata értelmében a 93/13 irányelv által létrehozott védelmi rendszer azon az elven alapszik, hogy a fogyasztó az eladóhoz vagy szolgáltatóhoz képest hátrányos helyzetben van, mind *tárgyalási lehetőségei*, mind pedig *tájékozottsági szintje* tekintetében, amely helyzet az eladó vagy szolgáltató által előzetesen meghatározott feltételek elfogadásához vezet, anélkül hogy a fogyasztó befolyásolni tudná ezek tartalmát. [14] E hátrányos helyzetre tekintettel ezen irányelv 6. cikkének (1) bekezdése előírja, hogy a tisztességtelen feltételek nem jelentenek kötelezettséget a fogyasztóra nézve. Olyan kógens rendelkezésről van szó, amely arra irányul, hogy a szerződő felek jogai és kötelezettségei tekintetében a szerződés által megállapított formális egyensúlyt a szerződő felek egyenlőségét helyreállító, valódi egyensúllyal helyettesítse. [15]

46. Ebből következik, hogy az említett irányelv célja egyrészt az olyan helyzetek kezelése, amelyekben a felek a szerződési feltételekkel kapcsolatban egyenlőtlen helyzetben vannak, ami az információs és szakmai készségbeli aszimmetriából, [16] illetve a szerződési feltételekkel kapcsolatos tárgyalási pozíciókból [17] adódhat, másrészt pedig az, hogy visszatartsa az eladókat vagy szolgáltatókat attól, hogy a jövőben tisztességtelen feltételeket alkalmazzanak. [18]

[12] Lásd az EUMSZ 114. cikket, amely immár a 93/13 irányelv jogalapja, valamint az EUMSZ 169. cikket és a Charta 38. cikkét.

[13] Lásd ebben az értelemben: 2020. november 18-i DelayFix ítélet (C-519/19, a továbbiakban: DelayFix ítélet, EU:C:2020:933, 52. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat); „A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló 93/13/EGK tanácsi irányelv értelmezésére és alkalmazására vonatkozó iránymutatásról” című bizottság közlemény (HL 2019. C 323., 4–92. o.; a továbbiakban: bizottsági iránymutatás, 5. o.).

[14] Lásd: 2023. június 15-i Bank M. (A szerződés semmissé nyilvánításának következményei) ítélet (C-520/21, EU:C:2023:478, 54. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

[15] Lásd: 2024. április 11-i Air Europa Líneas Aéreas ítélet (C-173/23, EU:C:2024:295, 28. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

[16] Lásd: 2018. május 17-i Karel de Grote – Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen ítélet (C-147/16, a továbbiakban: Karel de Grote ítélet, EU:C:2018:320, 59. pont), amely egy oktatási intézmény és egy diák közötti, az e felek közötti információs és szakmai készségbeli aszimmetria miatti egyenlőtlenségre vonatkozott.

[17] Lásd például: 2015. szeptember 3-i Costea ítélet (C-110/14, a továbbiakban: Costea ítélet, EU:C:2015:538, 27. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat), amelyben a Bíróság hangsúlyozta, hogy még ha úgy is kellene tekinteni, hogy egy ügyvéd magas szintű szakmai jártassággal rendelkezik, ez alapján nem vélelmezhető, hogy egy eladóval vagy szolgáltatóval fennálló viszonyban nem ő a gyengébb fél.

[18] Lásd ebben az értelemben: 2016. december 21-i Gutiérrez Naranjo és társai ítélet (C-154/15, C-307/15 és C-308/15, a továbbiakban: Gutiérrez Naranjo és társai ítélet, EU:C:2016:980, 63. pont); 2023. június 15-i Bank M. (A szerződés semmissé nyilvánításának következményei) ítélet (C-520/21, a továbbiakban: Bank M. ítélet, EU:C:2023:478, 58. pont); Pitruzzella főtanácsnok Dziubak ügyre vonatkozó indítványa (C-260/18, EU:C:2019:405, 53. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat). Lásd még a bizottsági iránymutatást (9. o.).

47. A 93/13 irányelv által követett célok fényében kell megvizsgálni, hogy a kérdéses szerződés ezen irányelv hatálya alá tartozik-e.

48. E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy a 93/13 irányelvet – amint az 1. cikkének (1) bekezdéséből és 3. cikkének (1) bekezdéséből kitűnik – az „eladó vagy szolgáltató és fogyasztó között kötött szerződések” olyan feltételeire kell alkalmazni, amelyeket „egyedileg nem tárgyaltak meg”. Amint ugyanis azt az irányelv tizedik preambulumbekezdése kimondja, a tisztességtelen feltételekre vonatkozó egységes szabályokat a 93/13 irányelv 2. cikkének b) és c) pontja meghatározott, az „eladó vagy szolgáltató”, valamint a „fogyasztó” közötti „valamennyi szerződésre” alkalmazni kell.[19] Következésképpen ahhoz, hogy valamely szerződés ugyanezen irányelv hatálya alá tartozzon, az szükséges, hogy az egyik szerződő fél az ezen irányelv 2. cikkének c) pontja szerinti „eladó vagy szolgáltató”, a másik fél pedig ezen irányelv 2. cikkének b) pontja értelmében vett „fogyasztó” legyen. Másként fogalmazva, amennyiben a szerződés az eladó vagy szolgáltató és a fogyasztó között jön lére, úgy kell tekinteni, hogy a szerződés a 93/13 irányelv hatálya alá tartozik.

49. A jelen ügyben megjegyzem egyrészt, hogy – amint az az A társaság által többek között a tárgyaláson előterjesztett észrevételekből kitűnik – az A társaság azt állítja, hogy a vitatott kikötést egyedileg megtárgyalták.[20] Így tehát a kérdést előterjesztő bíróság feladata, hogy határozzon erről, figyelembe véve a 93/13 irányelv 3. cikke (2) bekezdésének első és harmadik albekezdésében a bizonyítási teher megoszlására vonatkozóan szereplő szabályokat, amelyek előírják többek között, hogy ha az eladó vagy szolgáltató arra hivatkozik, hogy egy szabványfeltételt egyedileg megtárgyaltak, rá hárul a bizonyítási teher.[21]

50. Másrészt nem vitatott, hogy a vitatott szerződést az A társaság írta alá, amely ezen irányelv 2. cikkének c) pontja értelmében vett „eladóként vagy szolgáltatóként” járt el. E körülmények között az első kérdést úgy kell értelmezni, hogy a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy elsősorban az olyan természetes személyt, mint amilyen az alapügyben szerepel, aki a vitatott szerződés megkötésének időpontjában nem folytatott szakmai tevékenységet az érintett sportágban, de később hivatásos sportolóvá vált, e szerződés keretében a 2. cikk c) pontja értelmében vett „fogyasztónak” kell-e tekinteni, és így az említett szerződés ugyanezen irányelv személyi hatálya alá tartozik-e (a), és másodsorban, hogy a szerződés tárgya, amelyet az A társaság szerint „utánpótlás” sportszerződések körébe tartozónak kell tekinteni, a 93/13 irányelv tárgyi hatálya alóli kivételnek minősülhet-e, ami ily módon igazolná az irányelv rendelkezései alkalmazásának mellőzését (b).

a) A 93/13 irányelv személyi hatályáról

51. Először is, ami a 93/13 irányelv személyi hatályát, közelebbről a „fogyasztó” fogalmát illeti, emlékeztetek arra, hogy ezen irányelv 2. cikke b) pontjának szövege szerint „fogyasztó” „minden olyan természetes személy”, aki az említett irányelv hatálya alá tartozó szerződések keretében „olyan célból jár el, amely kívül esik saját szakmája, üzleti tevékenysége vagy foglalkozása körén”.

[19] Lásd: Karel de Grote ítélet, 45. és 46. pont.

[20] Közelebbről az A társaság a tárgyaláson arra hivatkozott, hogy C-nek és szüleinek lehetőségük volt a vitatott szerződés megtárgyalására, mivel annak aláírását megelőzően a szerződő felek több alkalommal találkoztak, konkrétan 4–5 találkozó során. Ugyanakkor e társaság elismerte, hogy e találkozók során semmilyen kérdés nem merült fel a szerződés időtartamával, a jövőbeli kötelezettségvállalások összegével, mint például a fizetendő kártérítés összegével vagy bármely más szerződéses kikötéssel kapcsolatban, és hogy a folytatott megbeszélések főként a kosárlabdára, az infrastruktúrára, az edzőkre, az életkörülményekre, az étkeztetésre stb. vonatkoztak.

[21] 2023. július 13-i Banco Santander (Hivatalos mutatóra való hivatkozás) ítélet (C-265/22, a továbbiakban: Banco Santander I ítélet, EU:C:2023:578, 62. pont).

Ugyanezen cikk c) pontja az „eladó vagy szolgáltató” fogalmát tágan határozza meg, amely szerint „eladónak vagy szolgáltatónak” minősül „minden olyan természetes vagy jogi személy, aki vagy amely [ugyanezen] ezen irányelv hatálya alá tartozó szerződések keretében saját szakmája, üzleti tevékenysége vagy foglalkozása körében cselekszik, függetlenül attól, hogy az köz- vagy magánjellegű”.

52. Ebből következik, hogy a 93/13 irányelv nem a peres felek személye, hanem a *szerződő felek azon jellemzője* szerint határozza meg azokat a szerződéseket, amelyekre alkalmazandó, hogy e szerződő felek üzleti tevékenységük keretében, vagy azon kívül járnak-e el.[22] Ez a gyakran „funkcionálisnak” minősített megközelítése megfelel annak a jelen indítvány 45. pontjában már felidézett elvnek, amelyen maga az ezen irányelvvel létrehozott védelmi rendszer alapszik, vagyis hogy a fogyasztó a szolgáltatóhoz képest *hátrányos helyzetben* van, mind tárgyalási lehetőségei, mind pedig tájékozottsági szintje tekintetében.[23]

53. Ebből következik, hogy azt a tényt, hogy egy személy „eladónak vagy szolgáltatónak”, illetve „fogyasztónak” minősül-e, a kérdéses szerződéssel kapcsolatban eseti alapon kell értékelni, a vitatott szerződés jellegének és céljának, valamint annak a ténynek a figyelembevételével, hogy a 93/13 irányelv célja a jellemzően hátrányosabb helyzetben lévő félnek számító fogyasztók védelme.[24] Ahhoz tehát, hogy valamely személyt „fogyasztónak” lehessen minősíteni, meg kell vizsgálni a felek között az érintett szerződés kapcsán fennálló egyensúlyt. A tipikus tényezők az információk, a műszaki ismeretek vagy a tárgyalási lehetőségek aszimmetriája.

54. Ezzel párhozamosan a „fogyasztó” fogalma objektív, és a kereskedőhöz képest általában gyengébb pozícióját tükrözi. E fogalom objektív jellege azt jelenti, hogy a fogalom független azon konkrét ismeretektől és információktól, amelyekkel az érintett személy ténylegesen rendelkezik.[25] Amint azt a Bíróság kifejtette, valamely szerződéses kikötés átláthatóságának vizsgálata érdekében egy absztrakt referenciaérték alkalmazása teszi lehetővé annak elkerülését, hogy e vizsgálat nehezen, sőt egyáltalán nem megállapítható szubjektív tényezők összetett együttesétől váljon függővé.[26]

55. A jelen ügyben – azzal, hogy ezt a kérdést előterjesztő bíróságnak kell megvizsgálnia – nem kérdéses, hogy a vitatott szerződés megkötésének időpontjában C karrierje még nem kezdődött meg, mivel őt egyetlen professzionális klub sem alkalmazta. Márpedig főszabály szerint egyenlőtlenség áll fenn az A társaság és C között az e felek közötti információs és szakmai készségbeli aszimmetria miatt. Az ilyen társaság ugyanis főszabály szerint állandó szervezettel, az e területre szakosodott jogi szolgálattal és olyan szakmai jártassággal rendelkezik, amellyel a magáncélból eljáró, az ilyen szerződéssel véletlenszerűen szembesülő fiatal – a szerződés megkötésének időpontjában még nem hivatásos – sportoló részéről nem feltétlenül áll fenn. Jogosnak tűnik tehát azt feltételezni, hogy C, különösen kiskorúságára tekintettel, objektíve gyengébb helyzetben volt, mint az A társaság. Egyrészt C nem rendelkezett ugyanolyan szintű ismeretekkel, mint e társaság a vitatott szerződésben előírt különböző szolgáltatások kapcsán, másrészt pedig gyenge tárgyalási lehetőségekkel rendelkezett, többek között azért, mert e

[22] Lásd ebben az értelemben: Karel de Grote ítélet (53. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat); DelayFix ítélet (53. és 54. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat). Lásd általánosabban, a „fogyasztó” fogalmával kapcsolatban: Djurovic, M., The Average Consumer, *European Law on Unfair Commercial Practices and Contract Law*, Hart Publishing, Oxford, 2016, 25. és 26. o.

[23] Lásd: Karel de Grote ítélet, 54. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

[24] Lásd ebben az értelemben a bizottsági iránymutatást (11. o.).

[25] Lásd ebben az értelemben: 2019. március 21-i Pouvin és Dijoux ítélet (C-590/17, a továbbiakban: Pouvin és Dijoux ítélet, EU:C:2019:232, 24., 25. és 30. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat)

[26] Lásd: 2024. július 4-i Caixabank és társai (Az átláthatóság közérdekű kereset keretében történő vizsgálata) ítélet (C-450/22, a továbbiakban: Caixabank ítélet, EU:C:2024:577, 49. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

szerződés megkötésének időpontjában úgy tűnt, hogy az A társaság az egyetlen olyan társaság, amely Lettországban a sportolók fejlesztéshez kapcsolódó ilyen jellegű szolgáltatásokat nyújtott. [27] Mindazonáltal szintén a kérdést előterjesztő bíróság feladata annak vizsgálata, hogy az A társaság és C közötti ezen lehetőségbeli egyensúlytalanságot ellensúlyozta-e az a körülmény, hogy C-t a szülei képviselték, akik közül az édesapa az A társaság szóbeli észrevételei szerint a vitatott szerződés megkötésének időpontjában kosárlabdaedző volt. E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy a Bíróság megállapította, hogy még ha egy konkrét „fogyasztó” magasabb szintű ismeretekkel és tapasztalattal is rendelkezik, ez ugyanakkor nem zárja ki, hogy a 93/13 irányelv értelmében vett „fogyasztónak” minősüljön. [28]

56. Az előző pontban említett tényezők összességéből kitűnik, hogy C főszabály szerint a vitatott szerződés megkötésének időpontjában a 93/13 irányelv értelmében vett „fogyasztóként” járt el, következésképpen ezen irányelv rendelkezéseit alkalmazni kell e szerződésre.

57. Ezt a következtetést véleményem szerint nem gyengíti az a körülmény, hogy az érintett sportoló „fogyasztói” minősége az említett szerződés megkötését követően az ezen irányelv 2. cikkének c) pontja értelmében vett „eladónak vagy szolgáltatónak” minősülő sportolóvá vált. A kérdést előterjesztő bírósághoz hasonlóan úgy vélem, hogy ez a változás a fogyasztóvédelmi jog sajátos összefüggésében nem releváns tényező a két fél között fennálló jogviszony jellegének értékelése szempontjából. Így ellentétben azokkal a helyzetekkel, amelyek a joghatóság meghatározására vonatkozó jogi rendelkezések alkalmazására vonatkoznak, [29] a fogyasztói jog alkalmazási körét illetően véleményem szerint nincs jelentősége annak, hogy a fiatal sportoló tevékenysége azon a területen, amelyre a szerződés vonatkozik, később hivatásos jellegűvé vált. Ez abban az esetben is így van, ha bebizonyosodna, hogy a fiatal sportoló az eladó vagy szolgáltató által nyújtott szolgáltatásokat csak szakmai készségek elsajátítása céljából vette igénybe, mivel az alapvető elem az, hogy a vitatott szerződés megkötésének időpontjában a fiatal sportoló nem minősült eladónak vagy szolgáltatónak.

58. Ezenkívül a 93/13 irányelv 4. cikkének (1) bekezdése szerint „valamely szerződési feltétel tisztességtelen voltát a szerződés tárgyát képező áruk vagy szolgáltatások természetének figyelembevételével kell megítélni, tekintettel – *a szerződéskötés időpontjára vonatkoztatva* – a szerződéskötést kísérő valamennyi körülményre”. [30] Amint azt a Bíróság megerősítette, valamely feltétel tisztességtelen jellegének értékelése szempontjából tehát a szerződéskötés időpontja a releváns, így ezen irányelv alkalmazhatóságát ebben az időpontban kell értékelni, függetlenül a „fogyasztói” minőségnek az „eladó vagy szolgáltató” minőség irányába történő későbbi változásától. A „fogyasztói” minőség bármely más, „dinamikusabb” értelmezése, amely szerint e minőség idővel elveszhet, ellentétes lenne magának e rendelkezésnek a szövegével.

[27] Ez a megállapítás kizárólag az A társaság által a tárgyaláson tett állításokon alapul, amelyeket a kérdést előterjesztő bíróságnak meg kell vizsgálnia.

[28] Lásd: Pouvin és Dijoux ítélet (25–28. pont); Costea ítélet (21. pont).

[29] Lásd: 2018. január 25-i Schrems ítélet (C-498/16, EU:C:2018:37, 31., 38. és 39. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat); 2020. december 10-i Personal Exchange International ítélet (C-774/19, EU:C:2020:1015, 40. és 41. pont). Ahogyan a Bizottság kifejtette, az uniós jog más területein, például a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2012. december 12-i 1215/2012 európai parlamenti és tanácsi rendelet (HL 2012. L 351., 1. o.) a Bíróság értelmezésében, nem kizárt, hogy a nemzeti bíróság figyelembe veheti a fogyasztó jogállásának a szerződés időtartama alatt bekövetkező esetleges átalakulását, például a hosszabb időre szóló szolgáltatás igénybevételére irányuló szerződések esetében abban az értelemben, hogy a fogyasztó által kötött szerződés a szolgáltatás tisztán magánjellegű igénybevételéből kizárólag szakmai tevékenységgé alakulhatott, és ennek következtében a természetes személy elveszítheti „fogyasztói” jogállását.

[30] Kiemelés tőlem. Lásd ebben az értelemben: DelayFix ítélet (60. pont); Caixabank ítélet (29. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

59. Másrészt ez az értelmezés megfelel a 93/13 irányelv által követett célnak is, mivel a szerződés a megkötésének időpontjában, amely egybeesik az eladóval vagy szolgáltatóval szemben esetlegesen fennálló hátrányos helyzettel, alkalmas arra, hogy akár hosszú távon is hátrányos következményekkel járjon a fogyasztóra nézve.

b) A 93/13 irányelv tárgyi hatályáról

60. Másodszor, ami a 93/13 irányelv tárgyi hatályát, pontosabban azt a kérdést illeti, hogy kizárható-e ezen irányelv hatálya alól egy „utánpótlás” sportszerződés, emlékeztetni kell arra, hogy ez az irányelv az eladók vagy szolgáltatók és a fogyasztók között a gazdasági tevékenységek valamennyi ágazatában létrejött „valamennyi szerződésre” alkalmazandó,[31] és hogy az említett irányelv alkalmazásában a döntő szempont az a jogállás, amellyel a felek a szerződés megkötésekor rendelkeztek, nem pedig a szerződés tárgya, amely főszabály szerint nem releváns az irányelv hatályának meghatározása szempontjából.[32] E szabály alól azonban van néhány kivétel.[33]

61. Egyrészt a 93/13 irányelv 1. cikkének (2) bekezdése kizárja a hatálya alól „[azokat a feltételeket], amelyek kötelező érvényű törvényi vagy rendeleti rendelkezéseket, valamint olyan nemzetközi egyezmények alapelveit vagy rendelkezéseit tükrözik, amely egyezményeknek a tagállamok vagy a Közösség aláíró, különösen a fuvarozás területén”. E tekintetben a Bíróság kimondta, hogy a nemzeti bíróságoknak figyelembe kell venniük, hogy különösen ezen irányelv céljára, azaz a fogyasztóknak az utóbbiak és az eladók vagy szolgáltatók között létrejött szerződésekbe foglalt tisztességtelen feltételekkel szembeni védelmére tekintettel az említett irányelv 1. cikkének (2) bekezdésében foglalt kivételt e rendelkezés hatékony érvényesülésének biztosítása érdekében szigorúan kell értelmezni.[34] Ezenkívül emlékeztetett arra, hogy az eladó vagy szolgáltató által a fogyasztóval kötött szerződésben szereplő valamely szerződési feltétel kizárólag akkor semmiképpen sem tartozik ugyanezen irányelv hatálya alá, ha az említett szerződési feltétel a 93/13 irányelv (13) preambulumbekezdésével együttesen értelmezett 1. cikkének (2) bekezdése értelmében kötelező érvényű törvényi vagy rendeleti rendelkezést tükröz. E kivételt ugyanis az a körülmény igazolja, hogy joggal feltételezhető, hogy a nemzeti jogalkotó a meghatározott szerződések feleit illető jogok és kötelezettségek összességére nézve egyensúlyt teremtett, olyan egyensúlyt, amelyet az uniós jogalkotó kifejezetten védeni kívánt.[35]

62. Másrészt a 93/13 irányelv (10) preambulumbekezdése hozzáteszi, hogy „a munkavállalási szerződéseket, az öröklési jog, a családi jog, valamint a gazdasági társaságok létrehozásával és létesítő okiratával kapcsolatos szerződéseket ki kell zárni [ezen irányelvnek] a hatályából”. Az említett irányelv 1. cikkének (2) bekezdésében előírt kizáráshoz hasonlóan az ilyen típusú

[31] Lásd a jelen indítvány 44. pontját.

[32] Lásd ebben az értelemben: Pouvin és Dijoux ítélet (24., 25. és 30. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat). Meg kell azonban állapítani, hogy az irányelvtervezet kidolgozása során a Bizottság a különböző tagállamokban elemezte a fogyasztóknak kínált szabványszerződések bizonyos típusait, mint például az adásvételi szerződéseket, az autóbérleti szerződéseket, bizonyos banki és biztosítási szolgáltatásokra vonatkozó szerződéseket, a különböző típusú turisztikai szolgáltatásokra vonatkozó szerződéseket (házbérlet, üdülőklubok, utazási csomagok, time-sharing stb.), a repülőgéppel történő személyszállítási szerződéseket (az International Air Transport Association [Nemzetközi Légi Szállítási Szövetség, IATA] által ajánlott szerződési feltételek), valamint az általános érdekű szolgáltatások nyújtására vonatkozó szerződéseket. Ezek a tanulmányok nemcsak a tisztességtelen feltételek mindenütt jelenlévő jellegét bizonyították a vállalkozások által alkalmazott általános szerződési feltételekben, hanem azt is, hogy a szerződéskötést megelőzően nem lehet azokhoz hozzáférni (lásd a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv végrehajtására vonatkozó, 2000. április27-i bizottsági jelentést, [COM(2000) 248 final, 9. o.]).

[33] Lásd: 2015. november 19-i Tarcău végzés (C-74/15, EU:C:2015:772, 22. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

[34] Lásd: 2024. május 30-i Raiffeisen Bank ítélet (C-176/23, a továbbiakban: Raiffeisen Bank ítélet, EU:C:2024:443, 22. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

[35] Lásd ebben az értelemben: 2020. március 26-i Mikrokasa és Revenue Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty ítélet (C-779/18, EU:C:2020:236, 52–54. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat); Raiffeisen Bank ítélet (22–24. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

szerződések kizárásának célja is azon alapul, hogy az e szerződések összességét szabályozó *lex specialis* lehetővé teszi a felek jogai és kötelezettségei közötti esetleges aszimmetriák kiküszöbölését.

63. A jelen ügyben az A társaság arra hivatkozik, hogy a vitatott szerződés az „utánpótlás” sportolók szerződéseire vonatkozó nemzeti szabályozás hatálya alá tartozik, és hogy ezért a 93/13 irányelv rendelkezései nem alkalmazandók. Márpedig a fentiekre tekintettel a kérdést előterjesztő bíróság feladata e szabályozás tartalmának vizsgálata annak megállapítása érdekében, hogy e szerződés kikötései olyan kötelező érvényű normákat tükröznek-e, amelyek a jelen ügyben alkalmazandók, oly módon, hogy az absztrakt módon lehetővé tegye az „utánpótlás” sportolók és a szolgáltatók közötti esetleges egyenlőtlenség orvoslását, valamint bizonyos kikötések, különösen az említett vitatott szerződés díjfizetésre vonatkozó vitatott kikötés ezen irányelv hatálya alóli kizárását. Ennek során azonban e bíróságnak a következő tényezőket kell figyelembe vennie: először is, az említett irányelv alkalmazása alóli ilyen kivételt véleményem szerint megszorítóan kell értelmezni.[36] Továbbá, ami a nemzeti szabályozás kötelező jellegét illeti, a Bíróság ítélkezési gyakorlatának megfelelően ugyanezen irányelv alkalmazásának kizárása érdekében az említett bíróságnak meg kell győződnie arról, hogy az a szerződő felekre a választásuktól függetlenül alkalmazandó, és (alapesetben) kiegészítő jellegű, amennyiben e felek e tekintetben nem kötöttek eltérő megállapodást.[37] Ezenkívül ugyanezen bíróságnak figyelembe kell vennie azt a tényt, hogy amennyiben a 93/13 irányelven kívül a nemzeti jog egyéb rendelkezései is alkalmazandók, általában olyan értelmezést kell előnyben részesíteni, amely a lehető legnagyobb mértékben megőrzi ezen irányelv hatékony érvényesülését.[38] Végül, amint azt az alábbiakban kifejtem, semmi sem akadályozza meg, hogy azt a körülményt, hogy léteznek más rendelkezések, figyelembe kell venni a szerződési feltételek átláthatóságának és tisztességtelen jellegének az említett irányelv keretében történő értékelése során.[39]

64. A fenti tényezőkre tekintettel azt javaslom, hogy a Bíróság az első kérdésre azt a választ adja, hogy a 93/13 irányelv 1. cikkének (1) és (2) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy egy sportoló fejlődését és karrierjét támogató szolgáltatások nyújtására irányuló olyan szerződés, amely egyrészről egy, a sportolók fejlesztésével és képzésével szakmai tevékenysége keretében foglalkozó szolgáltató, másrészről pedig egy, a szülei által képviselt olyan kiskorú között jött létre, aki a szerződés megkötésének időpontjában a sportot nem hivatásos sportolóként űzte, főszabály szerint ezen irányelv hatálya alá tartozik, amennyiben az ugyanezen irányelv által meghatározott egyéb alkalmazási feltételek teljesülnek.

2. A 93/13 irányelv által biztosított védelem minimális szintjének kiterjesztéséről (második kérdés)

65. Második kérdésével, amelyet arra az esetre tett fel, ha az első kérdésre nemleges választ kell adni, a kérdést előterjesztő bíróság lényegében azt kérdezi a Bíróságtól, hogy a 93/13 irányelvvel ellentétes-e az irányelv hatályának kizárólag bírói joggyakorlat útján történő kiterjesztése, oly módon, hogy annak rendelkezéseit az ezen irányelv hatálya alá nem tartozó szerződésekre is alkalmazni lehet.

[36] Lásd ebben az értelemben a bizottsági iránymutatást (12. o.).

[37] Lásd: 2019. április 3-i Aqua Med ítélet (C-266/18, EU:C:2019:282, 33. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

[38] Lásd analógia útján a bizottsági iránymutatást (15. és 16. o.), amely felsorolja az uniós jog más, párhuzamosan alkalmazható szabályait.

[39] Lásd például: 2012. március 15-i Pereničová és Perenič ítélet (C-453/10, EU:C:2012:144) rendelkező részének 2. pontja, a tisztességtelen jelleg megállapításával kapcsolatban.

66. Az első kérdésre általam javasolt válaszra tekintettel úgy vélem, hogy a második kérdést nem szükséges elemezni.

67. Mindenesetre a teljesség kedvéért, amint az az első kérdésre általam javasolt válaszból kitűnik, a 93/13 irányelv csak az „eladó vagy szolgáltató” és a „fogyasztó” között kötött szerződésekre vonatkozik, tehát *a contrario* nem alkalmazandó azokra a szerződésekre, amelyekben a fogyasztó nem vesz részt a szerződéses jogviszonyban. Ugyanakkor, mivel részleges és minimális harmonizációról van szó, semmi sem akadályozza a tagállamokat abban, hogy a 93/13 irányelvet átültető nemzeti szabályok hatályát más szerződésekre is kiterjesszék, mint például a két „fogyasztó” vagy – fordítva – két „eladó vagy szolgáltató” között kötött szerződésekre.[40] A Bíróság ugyanis megerősítette, hogy a tagállamoknak továbbra is lehetőségük van arra, hogy az említett irányelv rendelkezéseit nemzeti jogszabályként olyan helyzetekre alkalmazzák, amelyek nem tartoznak ezen irányelv hatálya alá, feltéve hogy ez összeegyeztethető az irányelv célkitűzéseivel és a Szerződésekkel.[41] A tagállamok dönthetnek többek között úgy, hogy az említett irányelv szabályainak alkalmazását kiterjesztik olyan jogi vagy természetes személyekre, amelyek az irányelv értelmében nem „fogyasztók”, mivel továbbra is a tagállamok hatáskörébe tartozik ugyanezen irányelv rendelkezéseinek alkalmazása olyan területekre, amelyek nem tartoznak az irányelv hatálya alá.[42] Végeredményben a 93/13 irányelv hatályának ilyen „kiterjesztése”, akár törvény erejénél fogva, akár bírói úton történik,[43] kizárólag a szóban forgó tagállam nemzeti jogára tartozó kérdésnek minősül.

3. A 93/13 irányelv 4. cikke (2) bekezdésének alkalmazásáról (harmadik kérdés)

68. Harmadik kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében azt kívánja megtudni, hogy a 93/13 irányelv 4. cikke (2) bekezdésének hatálya alá tartozik-e az olyan szerződési feltétel, amely többek között meghatározza a vitatott szerződésben előírt szolgáltatás díjának összegét, jóllehet e szerződés megkötésének időpontjában e rendelkezést még nem ültették át a nemzeti jogrendbe.[44]

69. Először is emlékeztetni kell arra, hogy a 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdése értelmében „[a] feltételek tisztességtelen jellegének megítélése nem vonatkozik sem a szerződés elsődleges tárgyának a meghatározására, sem pedig az árnak vagy díjazásnak az ellenértékként szállított árunak vagy nyújtott szolgáltatásnak való megfelelésére, amennyiben ezek a feltételek világosak és

[40] Amennyiben például az eladó vagy szolgáltató egy másikkal szemben gyengébb helyzetben van. Ez a helyzet azonban hipotetikus marad, mivel úgy tűnik, hogy a tagállamok nemzeti jogszabályaiban nem történt ilyen kiterjesztés (lásd a bizottsági iránymutatás II. mellékletét, amely áttekintést tartalmaz a 93/13 irányelv 8a. cikke szerinti tájékoztatásokról).

[41] Lásd analógia útján: 2020. április 2-i Condominio di Milano, via Meda ítélet (C-329/19, EU:C:2020:263, 32–38. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat); 2021. december 21-i Trapeza Peiraios ítélet (C-243/20, EU:C:2021:1045, 45. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

[42] Lásd: 2020. április 2-i Condominio di Milano, via Meda ítélet (C-329/19, EU:C:2020:263, 34. pont).

[43] E tekintetben a 2018. augusztus 7-i Banco Santander és Escobedo Cortés ítéletben (C-96/16 és C-94/17, EU:C:2018:643, 69. pont) a Bíróság kimondta, hogy a legfelsőbb szinten eljáró bíróság (a jelen ügyben a Tribunal Supremo [legfelsőbb bíróság, Spanyolország]) ítélkezési gyakorlata bizonyosan nem tűnik olyannak, mint amely azon szigorúbb rendelkezések közé tartozna, amelyeket a tagállamok elfogadhatnak annak érdekében, hogy a fogyasztóknak magasabb szintű védelmet biztosítsanak ezen irányelv 8. cikke alapján, különösen mivel ezen ítélkezési gyakorlatnak nincs jogi kötőereje, és nem minősül jogforrásnak sem a spanyol jogrendben, mindazonáltal az olyan ítélkezési kritérium kidolgozása, mint amelyet a jelen esetben az említett bíróság kimunkált, az említett irányelv fogyasztóvédelmi célkitűzésébe illeszkedik. Ugyanis a 93/13 irányelv 3. cikkének (1) bekezdéséből, valamint annak általános rendszeréből következik, hogy ezen irányelv egyrészt arra irányul, hogy a szerződő felek jogai és kötelezettségei között biztosítsa az átfogó szerződéses egyensúlyt, másrészt pedig hogy el lehessen kerülni azt, hogy jelentős egyenlőtlenség alakuljon ki e jogok és e kötelezettségek között a fogyasztó kárára. Lásd még: 2019. március 14-i Dunai ítélet (C-118/17, EU:C:2019:207, 60–64. pont).

[44] A 93/13 irányelv 4. cikke (2) bekezdésének a lett jogba való átültetésére ugyanis csak később, azaz 2014 folyamán került sor. A bizottsági iránymutatás II. mellékletéből ugyanis kitűnik, hogy a lett nemzeti szabályozás nem mutat túl a 93/13 irányelvben meghatározott minimális szabályon.

érthetőek”, vagy másként fogalmazva, ha ezek a feltételek megfelelnek ezen irányelv átláthatósági követelményének. Amint azt a Bíróság megállapította, az e rendelkezésben említett feltételek, noha az említett irányelv által szabályozott terület alá tartoznak, az irányelv 3. cikkének (1) bekezdése alapján kizárólag akkor mentesülnek a tisztességtelen jellegükre vonatkozó vizsgálat alól, ha a hatáskörrel rendelkező és illetékes nemzeti bíróság eseti vizsgálat alapján arra a megállapításra jut, hogy az eladók vagy szolgáltatók azokat világosan és érthetően fogalmazták meg. [45]

70. E rendelkezés célja tehát kizárólag azon szerződési feltételek tartalmi vizsgálata módjának és terjedelmének a megállapítása, amelyeket egyedileg nem tárgyaltak meg, és amelyek az eladó vagy szolgáltató és a fogyasztó között kötött szerződések alapvető szolgáltatásait írják le. [46] Következésképpen, ha valamely szerződési feltétel a szerződés elsődleges tárgyának a meghatározására vagy az árnak a díjazással való megfelelésére vonatkozik, a 93/13 irányelv 3. cikkének (1) bekezdése alapján a tisztességtelen jelleg vizsgálata nem kötelező, ha e kikötés megfogalmazása világos és érthető. [47]

71. Másodszor, e rendelkezés nemzeti jogba való átültetését illetően a Bíróság megállapította, hogy a tagállamokat semmi sem akadályozza meg abban, hogy ezen irányelv által – beleértve annak 4. cikke (2) bekezdését – szabályozott terület egészén magában az irányelvben előírtnál szigorúbb rendelkezéseket fogadjanak el vagy tartsanak hatályban, feltéve hogy azok célja a fogyasztók magasabb szintű védelmének a biztosítása. [48] Az e 4. cikk (2) bekezdése szerinti feltételek ugyanis az említett irányelv által szabályozott terület alá tartoznak, következésképpen annak 8. cikke – amely lehetővé teszi a tagállamok számára, hogy a fogyasztóknak biztosítandó magasabb szintű védelem érdekében szigorúbb rendelkezéseket fogadjanak el – alkalmazandó az említett 4. cikk (2) bekezdésére is. [49] E vonatkozásban a Bíróság kiemelte, hogy a fogyasztók védelmére irányuló, a 93/13 irányelvben megfogalmazott célkitűzés tényleges biztosítása céljából ugyanezen 4. cikk (2) bekezdése bármiféle átültetésének teljesnek kell lennie oly módon, hogy csak azon feltételek tisztességtelen jellegének a vizsgálatát tiltsák meg, amelyek világosak és érthetőek. [50]

72. Ebből következik, hogy a 93/13 irányelv 4. cikke (2) bekezdése átültetésének elmaradása esetén valamely nemzeti bíróság az eladó vagy a szolgáltató és a fogyasztó között kötött szerződésre vonatkozó jogvita keretében minden körülmények között vizsgálhatja azon feltétel tisztességtelen jellegét, amelyet nem tárgyaltak meg egyedileg, és amely többek között az említett szerződés fő tárgyára, illetve az ár vagy a díjazás megfelelőségére vonatkozik, még abban az esetben is, ha e feltételt világosan és érthetően előzetesen fogalmazta meg az eladó vagy a

[45] 2010. június 3-i Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid ítélet (C-484/08, a továbbiakban: Caja de Ahorros ítélet, EU:C:2010:309, 32. pont); 2024. március 21-i Profi Credit Bulgaria (A hitelmegállapodáshoz kapcsolódó járulékos szolgáltatások) ítélet (C-714/22, EU:C:2024:263, 63. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

[46] Caja de Ahorros ítélet (34. pont).

[47] Caja de Ahorros ítélet (40–44. pont).

[48] Caja de Ahorros ítélet (40. pont).

[49] Caja de Ahorros ítélet (35. pont).

[50] Az eladó vagy szolgáltató és a fogyasztó között kötött szerződések alapvető szolgáltatásait leíró feltételek bírósági felülvizsgálatának bármiféle lehetőségét kizáró nemzeti szabályozást – még akkor is, ha e feltételek homályosak és kétértelműek voltak, így a fogyasztókat teljes mértékben megakadályozták abban, hogy a szerződés fő tárgyának a meghatározására és az árnak a nyújtott szolgáltatással vagy szállított áruval való megfelelésére vonatkozó feltétel tisztességtelen jellegére hivatkozhassanak – ugyanis hiányosnak ítélték (Caja de Ahorros ítélet [37. és 38. pont], amely a 2001. május 10-i Bizottság kontra Hollandia ítéletre [C-144/99, EU:C:2001:257] hivatkozik). Lásd még a bizottsági iránymutatást (23. o. és 147. lábjegyzet), valamint annak II. mellékletét, amely felsorolja azokat a tagállamokat, amelyek nemzeti joga a tisztességtelen jelleg értékelésének hatályát a szerződés elsődleges tárgyát meghatározó szerződési feltételekre, valamint az ár vagy díjazás megfelelésére is kiterjeszti, azokban az esetekben is, amikor ezek a feltételek világosan és érthetően vannak megfogalmazva.

szolgáltató.[51] Az ilyen döntés ezen irányelv 8. cikkének megfelelően lehetővé teszi a fogyasztók irányelvben előírtnál magasabb szintű hatékony védelmének a biztosítását, azáltal, hogy megengedi a feltételek tisztességtelen jellege teljes bírósági felülvizsgálatának a lehetőségét.[52]

73. A jelen ügyben, mivel a vitatott szerződést 2009 folyamán kötötték meg, és a 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdését csak 2014 során ültették át a lett jogba, az olyan nemzeti bíróságnak, mint a kérdést előterjesztő bíróság, mindenképpen értékelnie kell tudnia e szerződés valamely kikötésének tisztességtelen jellegét, függetlenül attól, hogy az ilyen feltétel a szerződés tárgyára vagy az árnak vagy díjazásnak az ellenértékként szállított áruval vagy nyújtott szolgáltatással való megfelelésére vonatkozik-e, még akkor is, ha azt az eladó vagy szolgáltató előzetesen világosan és érthetően fogalmazta meg.[53]

74. A fentiekre tekintettel a harmadik kérdésre azt a választ kell adni, hogy ha a vitatott szerződés megkötésének időpontjában a 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdését még nem ültették át a belső jogba, a nemzeti bíróságnak mindenképpen értékelnie kell tudnia egy adott szerződési feltételnek az ezen irányelv 3. cikke értelmében vett tisztességtelen jellegét, függetlenül attól, hogy e feltétel a szerződés elsődleges tárgyára vagy az árnak vagy díjazásnak az ellenértékként szállított áruval vagy nyújtott szolgáltatással való megfelelésére vonatkozik-e, még akkor is, ha azt az eladó vagy szolgáltató előzetesen világosan és érthetően fogalmazta meg.

4. A 93/13 irányelv 5. cikke értelmében vett „átláthatóság” követelményéről (negyedik kérdés)

75. Negyedik kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra keresi a választ, hogy úgy kell-e tekinteni, és ha igen, milyen feltételek mellett, hogy az olyan szerződési feltételt, mint amilyen az alapügyben szerepel, amely előírja, hogy a sportoló a fejlődését és karrierjét támogató szolgáltatások nyújtása ellenében a következő tizenöt év során szerzett jövedelme 10%-ának megfelelő díj megfizetésére köteles, úgy kell-e tekinteni, mint amelyet a 93/13 irányelv 5. cikke értelmében „világos és érthető” módon fogalmaztak meg.

76. Közelebbről e kérdés a tisztességtelennek nem minősülő szerződési feltételek átláthatóságának terjedelmére és jellegére vonatkozik. E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy a 93/13 irányelv 5. cikke értelmében egyrészt olyan szerződések esetében, amelyekben a fogyasztónak ajánlott valamennyi feltétel vagy a feltételek némelyike írásban szerepel, ezeknek a feltételeknek világosnak és érthetőnek kell lenniük, másrészt pedig, ha egy feltétel értelme kétséges, akkor a fogyasztó számára legkedvezőbb értelmezés az irányadó.

77. A szerződési feltételek átláthatóságának az ezen irányelv 5. cikkéből vagy 4. cikkének (2) bekezdéséből eredő követelményét illetően a Bíróság hangsúlyozta, hogy e követelmény nem korlátozható kizárólag a feltételek alaki és nyelvtani szempontból érthető jellegére, ellenkezőleg, az említett irányelv által létrehozott védelmi rendszer azon az elven alapszik, hogy a fogyasztó az eladóhoz vagy szolgáltatóhoz képest hátrányos helyzetben van többek között az információs szintje tekintetében, ezért a szerződési feltételek világos és érthető megfogalmazásának e követelményét kiterjesztő módon kell érteni.[54]

[51] Lásd ebben az értelemben: Caja de Ahorros ítélet, 41. és 42. pont.

[52] Lásd ebben az értelemben: Caja de Ahorros ítélet, 43. pont.

[53] E válasz azon a feltételezésen alapul, hogy a 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdését átültető törvényt nem kell visszaható hatállyal alkalmazni.

[54] Lásd: 2014. április 30-i Kásler és Káslerné Rábai ítélet (C-26/13, EU:C:2014:282, 72. pont); 2017. szeptember 20-i Andriciuc és társai ítélet (C-186/16, a továbbiakban: Andriciuc ítélet, EU:C:2017:703, 44. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat); Caixabank ítélet (36. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

78. Az átláthatóság említett követelménye nemcsak azt írja elő, hogy a szerződéses kikötés alaki és nyelvtani szempontból érthető legyen az érintett fogyasztó számára,[55] hanem azt is lehetővé kell tennie, hogy a szokásosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő, átlagos fogyasztó megértse e szerződési feltétel konkrét működését, és így pontos és érthető kritériumok alapján felmérje az ilyen feltételnek a pénzügyi kötelezettségeire gyakorolt, potenciálisan jelentős gazdasági következményeit.[56]

79. Ezért a szerződési feltétel világos és érthető megfogalmazására vonatkozó követelményt úgy kell érteni, hogy az azt is előírja, hogy a szerződés átláthatóan tüntesse fel azon mechanizmus konkrét működését is, amelyre az érintett kikötés utal, valamint adott esetben az e mechanizmus és a többi feltételben előírt mechanizmus közötti viszonyt, oly módon, hogy e fogyasztó pontos és érthető szempontok alapján értékelhesse a számára ebből eredő gazdasági következményeket.[57]

80. A jelen ügyben a kérdést előterjesztő bíróság megjegyzi, hogy a vitatott szerződés megkötésének időpontjában C a nyújtott szolgáltatás értékét és az ellenértékként fizetendő összeget illetően nem rendelkezett olyan információk összességével, amelyek segítségével értékelhette volna az ebből eredő, őt érintő gazdasági következményeket.Bár kétségtelen, hogy a Bíróságnak nem feladata az ilyen értékelés elvégzése, a következő elemek álláspontom szerint relevánsak az érintett feltétel átlátható jellegének értékelése szempontjából.

81. Először is, úgy tűnik számomra, hogy a díjra vonatkozó vitatott kikötés mind formai és nyelvtani szempontból, mind pedig a C által az A társaságnak fizetendő díjra vonatkozó számítás szempontjából könnyen érthető egy „megfelelően tájékozott, figyelmes és körültekintő átlagfogyasztó”[58] számára. Számomra ugyanis úgy tűnik, hogy nem vitatott, hogy C és szülei képesek voltak megérteni e feltétel konkrét működését egy pontos kritérium alapján (a díj kiszámítása egyszerű, mivel az „a szerződés időtartama [azaz egy előre meghatározott tizenötéves időszak)] alatt szerzett összes nettó bevétel 10%-a”, és érthető (az olyan, a számítási módszert bonyolultabbá tevő elemekre való hivatkozás nélkül, mint az esetleges indexálás). Következésképpen nem kétséges, hogy a sportoló képes volt megérteni az alkalmazott számítási módszert, feltéve természetesen, hogy az A társaság pontosan meghatározta, hogy mit jelent az „összes nettó bevétel”.

82. Másodszor, mivel objektíve lehetetlen volt előre látni a díjazás pontos összegét, tekintve, hogy az a C által elért jövőbeli bevételek összegétől függ, amint azt a Bíróság megállapította, az átláthatóság követelményét azon elemekre tekintettel kell értékelni, amelyek a szerződés fogyasztóval való megkötésének időpontjában az eladó vagy szolgáltató rendelkezésére álltak. Az

[55] Ez azt feltételezi, egyrészt, hogy a fogyasztónak tényleges lehetősége volt arra, hogy a szerződés megkötése előtt megismerje a szerződési feltételt; másrészt, hogy a különböző kikötések érthetőek, figyelembe véve szövegük egyértelműségét és az alkalmazott terminológia sajátosságát, valamint adott esetben az egyéb, együttesen vizsgálandó szerződési feltételeket. E tekintetben figyelembe kell venni azon fogyasztók helyzetét vagy nézőpontját, akiknek a releváns feltételek a címzettjei (lásd ebben az értelemben: 2015. április 23-i Van Hove ítélet [C-96/14, EU:C:2015:262, 48. és 50. pont]).

[56] Lásd: 2021. november 18-i A. S. A. ítélet (C-212/20, EU:C:2021:934, 42. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat); Caixabank ítélet (37. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat). A Bíróság tovább pontosította az átláthatóság követelményét, különösen azokat a szerződési feltételeket illetően, amelyek alapvető fontosságúak a fogyasztók által vállalt kötelezettségek mértékének szempontjából, például a fogyasztók által egy kölcsönszerződés értelmében végzendő kifizetések meghatározása szempontjából lényeges szerződési feltételekre vonatkozóan. E döntések némelyike különösen a devizalapú vagy devizához kötött jelzáloghitel-szerződéseket érinti (lásd a bizottsági iránymutatást [26. és 27. o.]).

[57] Lásd: Andriciuc ítélet (45. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

[58] Vagyis a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról szóló irányelv elemzése keretében alkalmazott értékelési kritérium (lásd a (18) preambulumbekezdést)

eladótól vagy szolgáltatótól tehát nem várható el, hogy tájékoztassa a fogyasztót a jövőbeli, előre nem látható és az eladó vagy szolgáltató akaratától független események pénzügyi következményeiről.[59]

83. Harmadszor, e tekintetben a Bíróság megállapította, hogy azon információknak, amelyeket az eladónak vagy szolgáltatónak a szerződés megkötése előtt közölnie kell, lehetővé kell tenniük a fogyasztó számára, hogy tájékozott döntést hozzon egyrészt az ilyen események bekövetkeztének lehetőségéről, másrészt pedig ezek esetleges következményeiről.[60] Ennélfogva a nemzeti bíróság feladata, hogy a szerződéskötést övező valamennyi releváns körülmény figyelembevételével értékelje, hogy az eladó vagy szolgáltató által az említett szerződés megkötése előtt közölt információk lehetővé tették-e a fogyasztó – mint a szokásosan tájékozott fogyasztó – számára, hogy tájékozottan és a szerződéskötés következményeinek teljes ismeretében hozza meg döntését. E tekintetben a nemzeti bíróság feladata többek között annak értékelése, hogy az A társaság a kínált szolgáltatások széles skáláját,[61] valamint azok időtartamát közölte-e C-vel oly módon, hogy C e szolgáltatások értékét összességében megbecsülhette-e ahhoz a díjazáshoz képest, amelyet e társaságnak esetlegesen meg kellene fizetnie, mivel valószínűleg éppen e két tényező alapján kellett volna meghozni azt a döntést, hogy szerződést köt az említett társasággal.

84. A fenti megfontolások összességére tekintettel a negyedik kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 93/13 irányelv 5. cikkét úgy kell értelmezni, hogy az a követelmény, hogy a szerződési feltételeket „világosan és érthetően” kell megfogalmazni, megköveteli a sportoló fejlődését és karrierjét támogató szolgáltatásokat nyújtó vállalkozástól, hogy egy fiatal sportoló számára elegendő tájékoztatást nyújtson ahhoz, hogy olyan megalapozott döntést hozhasson, amely pontos adatokra támaszkodik, oly módon, hogy a szerződési feltételnek nemcsak alaki és nyelvtani szempontból kell érthetőnek lennie, hanem lehetőséget kell biztosítania a fogyasztó számára arra is, hogy teljes egészében megértse egyrészt azokat a jelentős pénzügyi következményeket, amelyeket e kikötés a pénzügyi kötelezettségvállalásai szempontjából okozhat, másrészt pedig azoknak az e vállalkozás által nyújtott szolgáltatások összértékéhez viszonyított megfelelőségét.

5. A díjazási feltétel tisztességtelen jellegéről a 93/13 irányelv 3. cikkének (1) bekezdésére tekintettel (ötödik kérdés)

85. Ötödik kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy az alapügyben szóban forgó feltétel a 93/13 irányelv 3. cikkének (1) bekezdése értelmében a felek szerződésből eredő jogaiban és kötelezettségeiben jelentős egyenlőtlenséget idéz-e elő a fogyasztó kárára, mivel e feltétel nem teremt kapcsolatot a nyújtott szolgáltatás értéke és annak a fogyasztó által viselt költsége között. E kérdés tehát a vitatott feltétel tisztességtelen jellegének, és különösen a vitatott szerződés díjazása kiszámításának a 93/13 irányelv 3. cikke (1) bekezdésével való összeegyeztethetőségének értékelésére irányul.

86. Elöljáróban hasznosnak tűnik számomra néhány előzetes pontosítást tenni a vitatott feltétel esetlegesen tisztességtelen jellegének értékelését illetően.

[59] 2023. január 12-i D. V. (Ügyvédi munkadíjak – Óradíj elve) ítélet (C-395/21, a továbbiakban: D.V. ítélet, EU:C:2023:14, 43. pont).

[60] Lásd analógia útján: D. V. ítélet (42. és 43. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

[61] Lásd a jelen indítvány 6. lábjegyzetét.

87. Egyrészt fontos emlékeztetni arra, hogy a vitatott feltétel egyaránt értelmezhető úgy, mint amely a 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdése értelmében a „szerződés elsődleges tárgyára”,[62] vagy pedig az „ár vagy díjazás megfelelésére” vonatkozik.[63] Következésképpen e rendelkezés értelmében az ilyen feltétel ezen irányelv hatálya alá tartozik, de tisztességtelen jellegének az említett irányelv 3. cikkének (1) bekezdése szerinti értékelése kizárt, ha az megfelel az ugyanezen irányelvből eredő átláthatósági követelménynek. Következésképpen az alábbi elemzés kizárólag akkor releváns, ha a kérdést előterjesztő bíróság arra a következtetésre jut, hogy a szóban forgó kikötés vagy nem felel meg az átláthatóság követelményének – mivel az a körülmény, hogy valamely feltételt nem világos és érthető módon fogalmaztak meg, önmagában nem olyan jellegű, hogy azt tisztességtelen jellegűvé tegye –,[64] vagy pedig arra, hogy értékelheti a tisztességtelen jelleget, mivel a 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdése a jelen ügyben nem alkalmazható, mert a vitatott szerződés megkötésének időpontjában ezt a rendelkezést még nem ültették át a lett jogba.[65] Mindenesetre valamely szerződési feltételnek az ezen irányelv 5. cikke által megkövetelt átlátható jellege egyike azon lényeges elemeknek, amelyeket e feltétel tisztességtelen jellegének megítélése során figyelembe kell venni.[66]

88. Másrészt pontosítani kell, hogy a Bíróság e területre vonatkozó hatásköre a 93/13 irányelvben szereplő fogalmak értelmezésére, valamint arra terjed ki, hogy a nemzeti bíróság milyen szempontokat alkalmazhat vagy köteles alkalmazni valamely szerződési feltétel ezen irányelv rendelkezéseire tekintettel történő vizsgálatakor, azzal, hogy e bíróság feladata, hogy az említett szempontok alapján az adott tényállás sajátos körülményei függvényében az adott szerződési feltétel konkrét minősítéséről döntsön. Ebből következik, hogy a Bíróságnak válaszában arra kell szorítkoznia, hogy olyan iránymutatásokat adjon a kérdést előterjesztő bíróság számára, amelyeket ez utóbbinak figyelembe kell vennie.[67]

89. E pontosításokat követően emlékeztetni kell arra, hogy a 93/13 irányelv 3. cikkének (1) bekezdése úgy rendelkezik, hogy az egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltétel abban az esetben tekintendő tisztességtelen feltételnek, ha a jóhiszeműség követelményével ellentétben a feleknek e szerződésből eredő jogaiban és kötelezettségeiben jelentős egyenlőtlenséget idéz elő a fogyasztó kárára. Ebből következik, hogy a nemzeti bíróság feladata az ügy összes körülményére tekintettel annak vizsgálata, hogy egyrészt esetlegesen megsértették-e a „jóhiszeműség” követelményét, másrészt pedig, hogy a 93/13 irányelv 3. cikkének (1) bekezdése értelmében fennáll-e a fogyasztó kárára egy esetleges „jelentős egyenlőtlenség”.[68]

[62] Abban az értelemben, hogy e feltétel „e szerződés alapvető szolgáltatásait”, és amely, mint ilyen, jellemzik azt (lásd: Andriciuc ítélet [35. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat]).

[63] Abban az értelemben, hogy az említett kikötés „szállított áruk vagy nyújtott szolgáltatások ár/minőség viszonyára” vonatkozik (lásd a 93/13 irányelv tizenkilencedik preambulumbekezdését).

[64] Lásd az előzetes döntéshozatalra előterjesztett negyedik kérdés keretében végzett elemzést és Banco Santander ítéletet (66. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat). A nemzeti szabályozás azonban előírhatja, hogy az átláthatóság hiánya közvetlenül a feltételek semmisségéhez vezethet, anélkül, hogy a 93/13 irányelv 3. cikkének (1) bekezdése alapján alkalmazni kellene a tisztességtelen jelleg kritériumát. Lásd még a bizottsági iránymutatást (19. o.).

[65] Lásd az előzetes döntéshozatalra előterjesztett harmadik kérdéssel összefüggésben végzett elemzésemet. Lásd még a bizottsági iránymutatást (24. o., 163. lábjegyzet), amely szerint a nemzeti jog lehetővé teheti a nemzeti bíróságok számára az ár megfelelésének értékelését még azokban az esetekben is, amikor ezek a feltételek világosak és érthetőek.

[66] Lásd ebben az értelemben: 2012. április 26-i Invitel ítélet (C-472/10, EU:C:2012:242, 27. és 28. pont); Banco Santander ítélet (66. pont). Például a 93/13 irányelv melléklete 1. pontja e) alpontjának és huszadik preambulumbekezdésének megfelelően az a tény, hogy a fogyasztónak nem volt tényleges lehetősége valamely szerződési feltétel megismerésére, annak tisztességtelen jellegére utaló valószínűsítő körülménynek minősül.

[67] Banco Santander ítélet (50. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

[68] Banco Santander ítélet (63. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

90. Egyfelől, ami a „jóhiszeműség” követelményét illeti, ezen irányelv tizenhatodik preambulumbekezdése többek között pontosítja, hogy e követelményt „az eladó vagy a szolgáltató kielégíti, ha a másik féllel szemben, akinek törvényes érdekeit szem előtt kell tartania, méltányosan és tisztességesen jár el”, és hogy a nemzeti bíróság feladata, hogy „a jóhiszeműség megítélésében különös figyelmet [fordítson] a szerződő felek alkupozíciójának erősségére, arra, hogy ösztönözték-e valamilyen módon a fogyasztót a feltétel elfogadására, és hogy az árut vagy szolgáltatást a fogyasztó külön megrendelésére bocsátották-e a fogyasztó rendelkezésére”. [69] A nemzeti bíróságnak tehát meg kell vizsgálnia, hogy az eladó vagy szolgáltató a fogyasztóval szembeni tisztességes és méltányos eljárása esetén észszerűen elvárhatta-e, hogy utóbbi az egyedi tárgyalást követően elfogadja az ilyen feltételt. [70]

91. Másfelől, a felek szerződésből eredő jogai és kötelezettségei közötti „jelentős egyenlőtlenségre” vonatkozó, az előzetes döntéshozatalra előterjesztett ötödik kérdésben kifejezetten említett követelményt illetően a Bíróság rámutatott, hogy többek között a nemzeti jognak a felek megállapodása hiányában irányadó szabályait kell figyelembe venni annak értékelése érdekében, hogy e szerződés e fogyasztót a hatályos nemzeti jogban előírtnál kedvezőtlenebb jogi helyzetbe hozza-e, és ha igen, mennyiben. [71] Az ilyen összehasonlító vizsgálat alapján ítélheti meg a nemzeti bíróság, hogy a szerződés a hatályos nemzeti jogban szabályozottnál kedvezőtlenebb jogi helyzetbe hozza-e a fogyasztót, és ha igen, mennyiben. [72] Ha azonban a nemzeti jogszabályokban nem szerepelnek további releváns rendelkezések (ahogyan ez az „utánpótlás” sportolók sporttal kapcsolatos szerződésekben meghatározott díját illet esetben lehetséges), a jelentős egyenlőtlenséget más referenciaelemek, mint például az adott sportág területén a díjazásra vonatkozó szerződés megkötésének időpontjában fennálló tisztességes és méltányos piaci gyakorlatok, [73] vagy a felek adott szerződés szerinti jogainak és kötelezettségeinek összehasonlítása alapján kell értékelni, figyelembe véve a szerződés jellegét és a kapcsolódó szerződési feltételeket. [74] Hasonlóképpen célszerűnek tűnik az említett fogyasztó jogi helyzetének vizsgálata abból a szempontból, hogy a nemzeti szabályozás alapján milyen eszközök állnak a rendelkezésére ahhoz, hogy megszüntesse a tisztességtelen feltételek alkalmazását. [75] Végül a 93/13 irányelv 4. cikke (1) bekezdésének megfelelően a nemzeti bíróságnak egy szerződési feltétel tisztességtelen jellegét azon áruk vagy szolgáltatások természetének a figyelembevételével kell megítélnie, amelyekre vonatkozóan a szerződést kötötték, és hivatkozással a szerződés megkötésének időpontjában az akkor fennálló összes körülményre, amely a szerződés megkötését kísérte, valamint a szerződés minden egyéb feltételére vagy egy olyan másik szerződés feltételeire, amelytől e szerződés függ. [76]

92. A kérdést előterjesztő bíróság feladata, hogy a jelen ügy ténybeli hátteréhez és a nemzeti jogi háttérhez tartozó elemek vizsgálatát követően, a jelen indítvány 89–91. pontjában említett információk figyelembevételével értékelje az alapügyben szóban forgó helyzetet.

69 Lásd ebben az értelemben Banco Primus ítélet (59. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

70 Banco Santander I ítélet (64. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

71 Banco Santander I ítélet (65. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

72 Lásd ebben az értelemben: Banco Primus ítélet (59. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

73 Lásd analógia útján: Banco Santander I ítélet (65. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

74 Lásd ebben az értelemben: Banco Primus ítélet (67. pont, második franciabekezdés). Lásd még a bizottsági iránymutatást (33. o. és 241. lábjegyzet).

75 Lásd: 2013. március 14-i Aziz ítélet (C-415/11, EU:C:2013:164, 68. pont).

76 Banco Santander ítélet (61. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

93. A jelen ügyben, amint az a Bírósághoz benyújtott iratokból kitűnik, e bíróságnak meg kell vizsgálnia, hogy az „utánpótlás” sportszerződésekre vonatkozó nemzeti szabályozás nem tartalmaz-e a díjazással kapcsolatos olyan rendelkezéseket, amelyektől a vitatott szerződés eltér. Ilyen szabályozás hiányában a kérdést előterjesztő bíróságnak az érintett sportág területén az e szerződés megkötésekor érvényes, az érintett szolgáltatások díjazásával kapcsolatos tisztességes és méltányos piaci gyakorlatokra kell támaszkodnia. Ezenkívül a 93/13 irányelv 4. cikke (1) bekezdésének megfelelően az említett bíróságnak figyelembe kell vennie az említett szerződés tárgyát képező szolgáltatások jellegét, és meg kell vizsgálnia, hogy adott esetben az A társaság által nyújtott szolgáltatás értéke és a C által e szolgáltatásokért fizetett díj közötti kapcsolat hiánya tisztességtelennek minősülhet-e.

94. E tekintetben úgy vélem, hogy a kérdést előterjesztő bíróságnak a felek jogai és kötelezettségei közötti esetleges jelentős egyenlőtlenség értékelése keretében figyelembe kell vennie azt a kérdést, hogy a szolgáltató bizonyítani tudja-e, hogy a C által a vitatott szerződés időtartama alatt elért összes bevétel 10%-át kitevő díj ténylegesen az A társaság által nyújtott szolgáltatásokhoz kapcsolódott, és hogy az ilyen díj megfelel-e az érintett sportágban a piaci értéknek. Úgy tűnik számomra, hogy a nyújtott szolgáltatás és a fizetett ár közötti teljes aránytalanság gondolata nem fogadható el, még akkor sem, ha azt a nemzeti szabályozás lehetővé tenné, vagy azt nem tiltaná kifejezetten.[77]

95. E kérdést illetően ugyanakkor álláspontom szerint fontos, hogy e bíróság figyelembe vegye a következő, a „jelentős egyenlőtlenség” hiányát alátámasztó tényezőket: i) az ilyen díj csak azzal a feltétellel válik esedékessé, ha e bevételek összege legalább havi 1500 euró; ii) az, hogy a vitatott szerződés értelmében C dönthetett volna úgy, hogy ellentételezés fizetése nélkül egyoldalúan felmondja e szerződést, többek között ha úgy dönt, hogy nem folytat hivatásos karriert;[78] és iii) az A társaság által nyújtott szolgáltatásokat annak biztosítéka nélkül nyújtották, hogy C eléri a kívánt eredményt, azaz hivatásos sportolóvá válik, ami azt jelenti, hogy a szerződés jellegénél fogva jelentős kockázati tényezőt tartalmazott e társaság számára.[79] E tekintetben ugyanis számomra úgy tűnik, hogy a kérdést előterjesztő bíróságnak figyelembe kell vennie azt a körülményt, hogy a C által az A társaságtól kapott díjazás nem csupán a C-nek nyújtott szolgáltatások finanszírozását szolgálja, hanem az e társasággal hasonló szerződést kötő összes többi utánpótlás sportoló (különösen akik nem váltak hivatásossá) számára nyújtott szolgáltatásokat is, ráadásul lehetőség szerint több éven keresztül. Ezért a rendszert ennélfogva egészében kell értékelni.

96. Végül e bíróságnak ugyanakkor figyelembe kell vennie az egyenlőtlenség fennállása mellett szóló tényezőket is, és különösen azt, hogy úgy tűnt, hogy a vitatott szerződés nem tartalmaz olyan kikötést, amely lehetővé tenné a felek számára, hogy megállapodjanak a fiatal sportoló kötelezettségeinek mérsékléséről vagy e szerződés időtartamának módosításáról, például ha a fiatal sportoló eléri a nagykorúságot, vagy az igénybe vett szolgáltatások mértékétől és időtartamától függően; ilyen kikötés általában alkalmazandó a fiatal sportoló érdekeinek figyelembevétele érdekében.

[77] Lásd analógia útján:; 2020. július 16-i Caixabank és Banco Bilbao Vizcaya Argentaria ítélet (C-224/19 és C-259/19, EU:C:2020:578, 79. pont), amely egy olyan szerződési feltételre vonatkozott, amelynek értelmében a jelzálogjog bejegyzésével és törlésével kapcsolatos valamennyi költség a hitelfelvevőt terhelte, és amelyben a Bíróság megállapította, hogy a hitelfevevőre áthárított költségeknek meg kell felelniük a ténylegesen nyújtott szolgáltatásoknak; 2023. március 16-i Caixabank (Kölcsönszerződés-kötési díj) ítélet (C-565/21, EU:C:2023:212, 59. pont), amely egy olyan, kölcsönszerződés-kötési díjra vonatkozó kikötést érintett, amely – ahhoz, hogy úgy lehessen tekinteni, hogy nem befolyásolja hátrányosan a fogyasztónak a nemzeti jogban meghatározott jogi helyzetét – e díj címén csak a kölcsön összegével arányos összeget terhelhet a fogyasztóra.

[78] Ezt a megállapítást, amely kizárólag az A társaság által a tárgyaláson szolgáltatott információkon alapul, a kérdést előterjesztő bíróságnak kell megvizsgálnia.

[79] Lásd analógia útján: 2010. március 16-i Olympique Lyonnais ítélet (C-325/08, EU:C:2010:143, 42. pont)

97. A fenti megfontolások összességére tekintettel az ötödik kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 93/13 irányelv 3. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy a sportoló fejlődését és karrierjét támogató szolgáltatásokról szóló szerződés azon kikötése esetlegesen tisztességtelen jellegének értékelése szempontjából, amely előírja, hogy e szolgáltatások nyújtása ellenében a fogyasztóként eljáró fiatal sportoló kötelezettséget vállal arra, hogy a következő tizenöt évben szerzett bevétele 10%-ának megfelelő összegű díjat fizet, ha hivatásossá válik, releváns a „jóhiszeműségre” és a fogyasztó kárára esetlegesen fennálló „jelentős egyenlőtlenségre” vonatkozó követelmények esetleges be nem tartása – figyelembe véve különösen a felek közötti megállapodás hiányában a nemzeti jogban alkalmazandó szabályok létezését, annak értékelése céljából, hogy e szerződés e fogyasztót a hatályos nemzeti jogban előírtnál kedvezőtlenebb jogi helyzetbe hozza-e, és ha igen, milyen mértékben, ilyen szabályok hiányában pedig az érintett sportág területén az említett szerződés megkötésének időpontjában fennálló, díjazással kapcsolatos piaci gyakorlatokat, feltéve hogy azok tisztességesek és méltányosak, – valamint a szerződés tárgyát képező áruk vagy szolgáltatások jellege, továbbá a szerződés megkötésének időpontjában az akkor fennálló összes körülmény, amely a szerződés megkötését kísérte, valamint ugyanezen szerződés vagy egy olyan másik szerződés minden egyéb kikötése, amelytől e szerződés függ, különösen, ha a kért díj megfelel az érintett sportágban érvényes piaci értéknek, többek között annak a kockázatnak a fényében is vizsgálva, amelyet a szolgáltató számára az a tény jelent, hogy nincs biztosíték arra, hogy díjban részesül, amennyiben a fiatal sportoló nem válik hivatásos sportolóvá.

6. A tisztességtelen feltétel 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdése értelmében vett nem kötelező jellegéről (hatodik kérdés)

98. Hatodik kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy amennyiben megállapítást nyer, hogy valamely szerződési feltétel a 93/13 irányelv 3. cikkének (1) bekezdése értelmében tisztességtelen, a 6. cikkének (1) bekezdésével ellentétes-e az, hogy a nemzeti bíróság a fogyasztó által fizetendő összeget a szolgáltató által a szerződés teljesítése keretében ténylegesen viselt költségek mértékéig csökkentheti.

99. Ebből következik, hogy a hatodik kérdés a kérdést előterjesztő bíróság arra vonatkozó esetleges lehetőségére vonatkozik, hogy felülvizsgáljon vagy módosítson valamely kikötést, amennyiben azt tisztességtelen jellegűnek tekinti.

100. E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdése kimondja, hogy fogyasztókkal kötött szerződésekben az eladó vagy szolgáltató által alkalmazott tisztességtelen feltételek a vonatkozó nemzeti jogszabályok rendelkezései szerint nem jelentenek kötelezettséget a fogyasztóra nézve. E rendelkezés azt is előírja, hogy ha a szerződés a tisztességtelen feltételek kihagyásával is teljesíthető, a szerződés változatlan feltételekkel továbbra is köti a feleket.

101. Amint azt a Bíróság ismételten hangsúlyozta, olyan kógens rendelkezésről van szó, amely arra irányul, hogy a szerződő felek jogai és kötelezettségei tekintetében a szerződés által megállapított formális egyensúlyt a szerződő felek egyenlőségét helyreállító, valódi egyensúllyal helyettesítse.[80] Tekintettel azon közérdek jellegére és jelentőségére, amelyen a 93/13 irányelv által

[80] Banco Primus ítélet (41. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

a fogyasztóknak biztosított védelem alapul, meg kell állapítani, hogy ezen irányelv 6. cikkét azon nemzeti jogszabályokkal egyenértékűnek kell minősíteni, amelyek a nemzeti jogrendben a közrendi szabályok rangjával bírnak. [81]

102. Ily módon a Bíróság már kimondta, hogy ezen irányelv 6. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy egy tisztességtelennek minősített szerződési feltételt főszabály szerint úgy kell tekinteni, mint amely nem is létezett, úgyhogy a fogyasztóra nézve nem fejthet ki joghatást. [82] Következésképpen az ilyen feltétel tisztességtelen jellege bírósági megállapításának főszabály szerint azon jogi és ténybeli állapot helyreállítását kell eredményeznie, amelyben a fogyasztó az említett feltétel hiányában lenne. [83]

103. E tekintetben először is ebből az következik, hogy a nemzeti bíróság azon kötelezettsége, hogy mellőzze az olyan tisztességtelen szerződési feltétel alkalmazását, amely jogalap nélkül kifizetettnek bizonyuló összegek megfizetését írja elő, főszabály szerint ezen összegek tekintetében visszafizetési kötelezettséget keletkeztet. Az ilyen visszafizetési kötelezettség hiánya ugyanis megkérdőjelezhetné azt a visszatartó hatást, amelyet a 93/13 irányelv 6. cikkének az ezen irányelv 7. cikkének (1) bekezdésével összefüggésben értelmezett (1) bekezdése kíván fűzni az eladó vagy szolgáltató által a fogyasztókkal kötött szerződésekben foglalt feltételek tisztességtelen jellegének megállapításához. [84] Még inkább ez a helyzet, amennyiben a jelen esethez hasonlóan a fogyasztó nem teljesít olyan kifizetéseket, amelyek az azokat előíró feltétel tisztességtelen jellege miatt jogalap nélkülinek bizonyulnak, a fogyasztó még részben sem kötelezhető az e feltétel alapján fizetendő összegek megfizetésére, mivel e feltételt úgy kell tekinteni, mint amely soha nem létezett. [85] Ha nem ez lenne a helyzet, a szóban forgó feltétel részben kötelező maradna, és az eladó vagy szolgáltató bizonyos hasznot húzna annak használatából.

104. Másodszor, a tisztességtelen feltétel módosításának vagy felülvizsgálatának lehetősége kapcsán a Bíróság megállapította, hogy a nemzeti bíróság nem jogosult arra, hogy a tisztességtelen kikötések tartalmát módosítsa vagy felülvizsgálja, mivel ezzel hozzájárulna azon visszatartó erő megszüntetéséhez, amely az eladók vagy szolgáltatók tekintetében jelentkezik az ilyen tisztességtelen kikötéseknek a fogyasztókra való puszta és egyszerű alkalmazhatatlansága következtében. [86] A Bíróság ugyanis kifejezetten kimondta, hogy a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdése nem értelmezhető úgy, hogy az lehetővé teszi a nemzeti bíróság számára, hogy amennyiben észleli a valamely eladó vagy szolgáltató és valamely fogyasztó által kötött

[81] Lásd: Gutiérrez Naranjo és társai ítélet (54. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

[82] Következésképpen, jóllehet a tagállamok feladata az, hogy a nemzeti joguk által meghatározzák a valamely szerződésben foglalt kikötés tisztességtelen jellege megállapításának és e megállapítás konkrét joghatásai érvényesülésének módját, a tisztességtelen jelleg megállapításának lehetővé kell tennie azon jogi és ténybeli helyzet helyreállítását, amelyben a fogyasztó ezen tisztességtelen feltétel hiányában találná magát; többek között azzal, hogy a fogyasztó számára biztosítja az eladó vagy szolgáltató jogalap nélküli – a fogyasztó kárára az említett tisztességtelen feltétel alapján való – gazdagodásának visszatérítéséhez való jogot (lásd: 2024. április 25-i Caixabank [Elévülési idő] ítélet [C-484/21, a továbbiakban: Elévülési idő ítélet, EU:C:2024:360, 15–20. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat]; Banco Santander [Az elévülési idő kezdete] ítélet [C-561/21, EU:C:2024:362, 18–23. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat]).

[83] Lásd: Elévülési idő ítélet (15. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

[84] Lásd: Elévülési idő ítélet (16. és 17. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

[85] Lásd analógia útján: 2024. március 21-i Profi Credit Bulgaria (A hitelmegállapodáshoz kapcsolódó járulékos szolgáltatások) ítélet (C-714/22, EU:C:2024:263, 88. pont), amelyben a Bíróság kimondta, hogy a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését és 7. cikkének (1) bekezdését a tényleges érvényesülés elvével összefüggésben úgy kell értelmezni, hogy azokkal ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely lehetővé teszi, hogy a fogyasztót kötelezzék az eljárási költségek egy részének viselésére, amennyiben valamely szerződési feltétel tisztességtelen jellege miatti semmisségének megállapítását követően az e feltétel alapján jogalap nélkül kifizetett összegek visszatérítése iránti kérelmének csak részben adnak helyt, azzal az indokkal, hogy a gyakorlatban lehetetlen vagy rendkívül nehéz meghatározni e fogyasztó ezen összegek visszatérítéséhez való jogának terjedelmét.

[86] Lásd: Gutiérrez Naranjo és társai ítélet (60. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat). A 93/13 irányelv 6. cikke (1) bekezdésének kötelező jellege magában foglalja, hogy a fogyasztó főszabály szerint sem szerződéssel, sem egyoldalú nyilatkozattal nem mondhat le az ezen irányelv által biztosított védelemről (lásd a bizottsági iránymutatást [38. o.]).

szerződésben szereplő kötbérkikötés tisztességtelen jellegét, a szóban forgó kikötés alkalmazásának a fogyasztóval szembeni teljes mellőzése helyett csökkentse a fogyasztót terhelő kötbér összegét. E tekintetben a Bíróság úgy ítélte meg, hogy ezen irányelv céljára és általános rendszerére tekintettel, ha a nemzeti bíróság jogosult lenne arra, hogy az ilyen szerződésekben foglalt tisztességtelen feltételek tartalmát módosítsa, e lehetőség sérthetné az említett irányelv 7. cikke által elérni kívánt hosszú távú célt, mivel gyengítené az eladókra vagy szolgáltatókra azáltal gyakorolt visszatartó erőt, hogy az ilyen tisztességtelen feltételeket a fogyasztók vonatkozásában egészen egyszerűen nem alkalmazzák, mivel az eladók vagy szolgáltatók továbbra is alkalmazni próbálnák az említett feltételeket annak tudatában, hogy még ha azok érvénytelenségét meg is állapítanák, a szerződést a nemzeti bíróság a szükséges mértékben továbbra is kiegészíthetné oly módon, hogy az említett eladók vagy szolgáltatók érdekei biztosítottak legyenek. [87]

105. Következésképpen úgy vélem, hogy amennyiben a nemzeti bíróság azt állapítaná meg, hogy az említett feltétel tisztességtelen jellegű, a számára biztosított azon lehetőség, hogy az említett szerződési feltételt felülvizsgálja vagy módosítsa, nem lenne összeegyeztethető a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésével. E bíróság rendelkezésére álló egyetlen lehetőség a tisztességtelen kikötés semmissé nyilvánítása, majd ezt követően annak vizsgálata, hogy a nemzeti jogszabályok értelmében a szerződés az említett tisztességtelen kikötés nélkül jogi szempontból fenntartható-e, azzal, hogy ezt a kérdést objektív megközelítés alapján kell megvizsgálni. [88]

106. A fentiekre tekintettel azt javaslom, hogy a Bíróság a hatodik kérdésre azt a választ adja, hogy a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy egy tisztességtelennek nyilvánított szerződési feltételt főszabály szerint úgy kell tekinteni, mint amely soha nem is létezett, így az nem gyakorolhat joghatást a fogyasztóra nézve, akit abba a jogi és ténybeli helyzetbe kell hozni, amelyben e feltétel hiányában lenne, anélkül, hogy a nemzeti bíróság az említett, tisztességtelennek nyilvánított kikötésben szereplő díjazás címén bármilyen összeg megfizetésére kötelezhetné őt, függetlenül attól, hogy azt csökkentik-e, vagy sem a szolgáltató által a szerződés teljesítése során ténylegesen viselt költségek mértékével.

7. A 93/13 irányelv 8. és 8a. cikkének hatályáról (hetedik és nyolcadik kérdés)

107. Hetedik és nyolcadik kérdésével, amelyek együttes vizsgálatát javaslom, a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra keresi a választ, hogy abban az esetben, ha a 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdése alkalmazandó, a nemzeti bíróság, amennyiben megállapítja, hogy a díj összege a szolgáltató közreműködéséhez képest nyilvánvalóan aránytalan, e szerződési feltételt kizárólag a nemzeti jog rendelkezései alapján tisztességtelennek nyilváníthatja-e (*hetedik kérdés*), és igenlő válasz esetén, amennyiben az ezen irányelv 8a. cikkének hatálybalépése előtt kötött szerződést vizsgál, e bíróságnak kizárólag a tagállam által az említett irányelv 8. cikke alapján elfogadott rendelkezésekre vonatkozó és e tagállam által ugyanezen irányelv 8a. cikke alapján a Bizottság

[87] 2013. május 30-i Asbeek Brusse és de Man Garabito ítélet (C-488/11, EU:C:2013:341, 58. és 59. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat); 2019. március 26-i Abanca Corporación Bancaria és Bankia ítélet (C-70/17 és C-179/17, EU:C:2019:250, 53. és 54. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat). Ugyanezen logikát követve a Bíróság kimondta, hogy a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésével ellentétes az olyan nemzeti ítélkezési gyakorlat, amely időben korlátozza egy fogyasztó és egy eladó vagy szolgáltató között megkötött szerződésben foglalt kikötésnek az ezen irányelv 3. cikkének (1) bekezdése értelmében vett tisztességtelen jellegének bírósági megállapításához fűződő visszafizetési kötelezettséget, mégpedig csupán azon összegekre, amelyeket a tisztességtelen jelleget megállapító határozat kihirdetését követően jogalap nélkül fizettek meg e kikötés alapján (lásd: Gutiérrez Naranjo és társai ítélet,75. pont).

[88] Lásd ebben az értelemben: 2019. október 3-i Dziubak ítélet (C-260/18, EU:C:2019:819, 39. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

rendelkezésére bocsátott információkat kell-e figyelembe vennie, amennyiben az említett állam jelezte, hogy jogszabályai nem lépik túl az irányelvben előírt minimumszabályokat (*nyolcadik kérdés*).

108. Tekintettel arra, hogy e két, szorosan összefüggő kérdést arra az esetre vonatkozóan terjesztették elő, ha a 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdése megakadályozná a nemzeti bíróságot abban, hogy értékelje az olyan kikötés esetlegesen tisztességtelen jellegét, mint amelyről az alapügyben szó van, míg a harmadik kérdésre javasolt válaszra tekintettel e bíróságnak lehetősége kell, hogy legyen a tisztességtelen jelleg megítélésére, ha a szerződés megkötésének időpontjában ezen irányelv 4. cikkének (2) bekezdését nem ültették át a nemzeti jogba, úgy vélem, hogy azokra nem szükséges válaszolni.

109. Mindenesetre, a teljesség kedvéért egyrészt a hetedik kérdést illetően, amint az a jelen indítvány 67. pontjában megállapításra került, emlékeztetek arra, hogy a 93/13 irányelv a minimális harmonizáció körébe tartozik, és hogy ennélfogva ezen irányelv 8. cikke értelmében a tagállamok az irányelvben előírtnál magasabb szintű védelmet is biztosíthatnak, feltéve hogy ez összeegyeztethető az irányelv célkitűzéseivel. Másként fogalmazva, a tagállamoknak lehetőségük van arra, hogy az említett irányelv 8. cikkére támaszkodjanak olyan rendelkezések elfogadása érdekében, amelyek kiszélesítik a szerződési feltételek értékelése által lefedett kört, kiterjesztve azt más kikötésekre, mint például többek között a szerződés elsődleges tárgyára vagy a minőség és az ár közötti kapcsolat megfelelőségére, még akkor is, ha azok világosak és érthetőek.[89]

110. Másrészt a nyolcadik kérdést illetően emlékeztetni kell arra, hogy a 93/13 irányelv 8a. cikke arra kötelezi azokat a tagállamokat, amelyek ezen irányelv 8. cikkének megfelelően rendelkezéseket fogadnak el, hogy tájékoztassák a Bizottságot az említett rendelkezések elfogadásáról, valamint minden későbbi módosításról, különösen, ha e rendelkezések a tisztességtelenség vizsgálatát kiterjesztik az egyedi tárgyalások tárgyát képező szerződési feltételekre és az ár vagy díjazás megfelelőségére, vagy a tisztességtelennek tekintendő szerződési feltételek felsorolását tartalmazzák. A Bizottság rendelkezésére álló információk szerint a Lett Köztársaság nem jelentett be a 8a. cikk szerinti olyan intézkedést, amely túlmutatna a 93/13 irányelvben előírt minimumkövetelményeken. Ez azonban egyáltalán nem érinti a fogyasztóvédelem javítását célzó nemzeti jogszabályok alkalmazásának lehetőségét, mivel ezen irányelv 8a. cikke nem ír elő semmilyen olyan jogkövetkezményt, amely abból eredne, hogy valamely tagállam nem jelentette be jogszabályait. Másként fogalmazva, az a tény, hogy egy ilyen nemzeti intézkedést nem jelentettek be, nem jelenti azt, hogy az az érintett tagállamban nem alkalmazható. Az említett irányelv ugyanis nem írja elő, hogy az ugyanezen irányelv 8a. cikke alapján elfogadott rendelkezésekről szóló tájékoztatás azok érvényességének és kötelező hatályának szükséges feltételét képezné. Következésképpen az, hogy valamely tagállam nem tette meg a szóban forgó tájékoztatást, nem szolgálhat alapul annak megállapításához, hogy a kérdéses tagállam jogszabályai nem léptek hatályba, vagy nem kötelező erejűek.

8. A Charta 17. cikke (1) bekezdésének és 24. cikke (2) bekezdésének alkalmazásáról (kilencedik és tizedik kérdés)

111. Kilencedik kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első vagy második kérdésre adott igenlő válasz esetén lényegében a Charta 17. cikkének (1) bekezdése és 24. cikkének (2) bekezdése jelen ügyre gyakorolt hatásának meghatározását kéri, tekintettel arra, hogy először is a C-t tizenöt éves időtartamra kötő vitatott szerződés jelentős

[89] Lásd ebben az értelemben: Caja de Ahorros ítélet (44. pont), valamint a jelen indítvány 71–74. pontja.

pénzügyi következményekkel járhatott, másodszor pedig e szerződés megkötésének időpontjában C kiskorú volt. A tizedik kérdés lényegében ugyanazokra a szempontokra vonatkozik, mint a kilencedik kérdés, amelynek helyébe lép, abban az esetben, ha az első vagy a második kérdésre nemleges válasz adandó. Az első kérdésre általam javasolt válaszra tekintettel úgy tűnik, a tizedik kérdésre nem szükséges válaszolni.

112. Ebből következik, hogy e két kérdéssel a kérdést előterjesztő bíróság egyrészt azt kívánja megtudni, hogy az olyan, az eladó vagy szolgáltató és a megkötésének időpontjában kiskorú fogyasztó között létrejött szerződés, mint amilyen az alapügyben szerepel, tekintettel annak időtartamára és az abban előírt díjazás mértékére, ellentétes-e a gyermeknek a Charta 24. cikkének (2) bekezdése értelmében vett „mindenek fölött álló érdekével”, valamint a Charta 17. cikkében biztosított tulajdonhoz való joggal, másrészt pedig annak eldöntését kéri, hogy a 93/13 irányelvre tekintettel e körülmény befolyásolhatja-e valamely feltétel tisztességtelen jellegének értékelését.

113. Mindenekelőtt hasznosnak tűnik emlékeztetni arra, hogy ha a Bíróság úgy ítéli meg, amint azt az első kérdésre adott válaszomban javaslom, hogy a 93/13 irányelv alkalmazandó az alapügyben, akkor ugyanez a helyzet a Charta esetében is. A Charta 51. cikkének (1) bekezdése értelmében ugyanis a Charta rendelkezéseit többek között akkor kell alkalmazni, ha a tagállamok az Unió jogát hajtják végre. Következésképpen tiszteletben kell tartani az irányelv által biztosított alapvető jogokat, ideértve a 17. cikkben (a tulajdonhoz való jog) és a 24. cikkben (a gyermekek jogai) előírt jogokat.

114. Egyrészt, ami a tulajdonhoz való jogot illeti, tudomásom szerint a Bíróság a mai napig nem mondta ki, hogy a Charta 17. cikkének (1) bekezdése, amely általánosan szabályozza a tulajdonhoz való jogot, bármilyen különös hatállyal bírna a 93/13 irányelv alkalmazása szempontjából. Ez számomra teljes mértékben logikusnak és koherensnek tűnik.

115. Másrészt, ami a gyermekek jogainak hatását illeti, a Charta 24. cikkének (2) bekezdése úgy rendelkezik, hogy „a hatóságok és a magánintézmények gyermekekkel kapcsolatos tevékenységében a gyermek mindenek fölött álló érdekének kell az elsődleges szempontnak lennie”. Bár ezt a rendelkezést tudomásom szerint a Bíróság soha nem értelmezte a 93/13 irányelv értelmezése keretében, azt tágan fogalmazták meg, és véleményem szerint alkalmazhatónak kell lennie az olyan aktusokra, mint a vitatott szerződés, amelyek potenciálisan jelentős következményekkel járnak az érintett kiskorúra nézve.[90] Ezt a megállapítást a gyermek jogairól szóló, a Charta 24. cikkére vonatkozó magyarázatokban kifejezetten hivatkozott nemzetközi egyezmény[91] 3. cikkének (1) bekezdése is megerősíti. A 3. cikk (1) bekezdése szerint minden, a gyermeket érintő döntésben figyelembe kell venni a gyermek mindenek felett álló érdekét. Következésképpen az ilyen rendelkezés általános jelleggel minden olyan határozatra és

[90] Lásd ebben az értelemben, analógia útján: 2021. március 11-i État belge (Kiskorú szülőjének kiutasítása) ítélet (C-112/20, EU:C:2021:197, 36. pont).

[91] Az Egyesült Nemzetek Közgyűlése 1989. november 20-án fogadta el.

cselekményre vonatkozik, amely közvetlenül vagy közvetve érinti a gyermekeket,[92] amint erre az ENSZ Gyermekjogi Bizottsága is rámutatott.[93] A „gyermek mindenek fölött álló érdeke” kifejezés ugyanis egyszerre utal anyagi jogra, értelmező elvre és eljárási szabályra.[94]

116. Mivel e kifejezés „értelmező elvre” utal, úgy vélem, hogy az említett rendelkezés releváns lehet a 93/13 irányelv rendelkezéseinek értelmezése és alkalmazása szempontjából, amennyiben az érintett fogyasztó, mint a jelen ügyben is, a vitatott szerződés megkötésének időpontjában kiskorú volt.

117. Márpedig meg kell állapítani, hogy a 93/13 irányelv egyáltalán nem hivatkozik a fogyasztók életkorára, azok kiskorúságára pedig még kevésbé. Mindazonáltal a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról szóló irányelv 5. cikkének (3) bekezdése különös rendelkezést tartalmaz az olyan kereskedelmi gyakorlatokra vonatkozóan, amelyek célja „[fogyasztók] különösen kiszolgáltatott, egyértelműen azonosítható [csoportja]”. Az ilyen kiszolgáltatottságot meghatározó tényezők között szerepel többek között a fogyasztó életkora. Ez utóbbi irányelv következésképpen előírja, hogy amennyiben ilyen csoportról van szó, a szóban forgó kereskedelmi gyakorlatot „az adott csoport átlagtagja szempontjából” kell értékelni.[95]

118. Következésképpen, bár a 93/13 irányelvet a Charta 24. cikkének (2) bekezdésére tekintettel kell értelmezni, az érintett feltétel esetlegesen tisztességtelen jellegének a „megfelelően tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő átlagfogyasztó” szempontjából történő értékeléséhez *mutatis mutandis* figyelembe kell venni azt a körülményt, hogy a fogyasztó kiskorú, következésképpen különösen kiszolgáltatott. Amint arra ugyanis a jelen indítvány 58. pontjában emlékeztettem, a 93/13 irányelv 4. cikke (1) bekezdésének megfelelően valamely szerződési feltétel tisztességtelen jellegét a szerződés tárgyát képező szolgáltatások jellegének figyelembevételével kell megítélni, „a szerződés megkötésének időpontjában fennálló összes körülményre” hivatkozva, ideértve adott esetben a fogyasztó kiskorúságát is

119. Mindazonáltal a jelen ügyben, noha a fogyasztó kiskorúsága olyan körülménynek minősülhet, amelyet figyelembe kell venni, azt is figyelembe kell venni, hogy a vitatott szerződés megkötésének időpontjában a kiskorút a szülei képviselték, és e szerződést alig egy évvel C nagykorúvá válása előtt írták alá.

120. A fenti megfontolásokra tekintettel azt javaslom, hogy a Bíróság a kilencedik kérdésre azt a választ adja, hogy a 93/13 irányelvnek a Charta 24. cikkének (2) bekezdésével összefüggésben értelmezett 3. cikkének (1) bekezdését és 4. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy valamely feltétel tisztességtelen jellegének értékelése során figyelembe kell venni azt a körülményt, hogy az érintett fogyasztó, mivel a szerződés megkötésének időpontjában kiskorú volt, egy különösen kiszolgáltatott csoporthoz tartozik, azonban olyan, a szerződés megkötésének időpontjában fennálló egyéb körülmények sem hagyhatók figyelmen kívül, mint például az, hogy e kiskorút a szülei képviselték, valamint a kiskorú mennyire érett.

[92] Lásd ebben az értelemben, analógia útján: 2021. március 11-i État belge (Kiskorú szülőjének kiutasítása) ítélet (C-112/20, EU:C:2021:197, 37. és 38. pont).

[93] Lásd e tekintetben a Gyermekjogi Bizottságnak a gyermek mindenek felett álló érdekéről mint elsődleges szempontról (3. cikk (1) bekezdése) szóló, 14. sz. általános megjegyzését (2013), CRC/C/GC/14, 19. pont.

[94] 2024. június 11-i Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (A nemek közötti egyenlőség értékével azonos alapok) ítélet (C-646/21, EU:C:2024:487, 73. pont), amely a Gyermekjogi Bizottságnak a gyermek mindenek felett álló érdekéről mint elsődleges szempontról (3. cikk (1) bekezdése) szóló, 14. sz. általános megjegyzésére hivatkozik, CRC/C/GC/14, 6. pont.

[95] Lásd a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról szóló irányelv (18) és (19) preambulumbekezdését.

V. Végkövetkeztetés

121. A fenti megfontolások fényében javaslom, hogy a Bíróság a következőképpen válaszoljon az Augstākā tiesa (Senāts) (legfelsőbb bíróság, Lettország) által előterjesztett kérdésekre:

1) A 2011. október 25-i 2011/83/EU európai parlamenti és tanácsi irányelvvel módosított, a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv 1. cikkének (1) és (2) bekezdését

   a következőképpen kell értelmezni:

   egy sportoló fejlődését és karrierjét támogató szolgáltatások nyújtására irányuló olyan szerződés, amely egyrészről egy, a sportolók fejlesztésével és képzésével szakmai tevékenysége keretében foglalkozó szolgáltató, másrészről pedig egy, a szülei által képviselt olyan kiskorú között jött létre, aki a szerződés megkötésének időpontjában a sportot nem hivatásos sportolóként űzte, főszabály szerint ezen irányelv hatálya alá tartozik, amennyiben az említett irányelv által meghatározott egyéb alkalmazási feltételek teljesülnek.

2) A 2011/83 irányelvvel módosított 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdését

   a következőképpen kell értelmezni:

   ha a fent említett szerződés megkötésének időpontjában e rendelkezést még nem ültették át a belső jogba, a nemzeti bíróságnak mindenképpen értékelnie kell tudnia egy adott szerződési feltételnek az ezen irányelv 3. cikke értelmében vett tisztességtelen jellegét, függetlenül attól, hogy e feltétel a szerződés elsődleges tárgyára vagy az árnak vagy díjazásnak az ellenértékként szállított áruval vagy nyújtott szolgáltatással való megfelelésére vonatkozik-e, még akkor is, ha azt az eladó vagy szolgáltató előzetesen világosan és érthetően megfogalmazta.

3) A 2011/83 irányelvvel módosított 93/13 irányelv 5. cikkét

   a következőképpen kell értelmezni:

   az a követelmény, hogy a szerződési feltételeket „világosan és érthetően” kell megfogalmazni, megköveteli a sportoló fejlődését és karrierjét támogató szolgáltatásokat nyújtó társaságtól, hogy egy fiatal sportoló számára elegendő tájékoztatást nyújtson ahhoz, hogy olyan megalapozott döntést hozhasson, amely pontos adatokra támaszkodik, oly módon, hogy a szerződési feltételnek nemcsak alaki és nyelvtani szempontból kell érthetőnek lennie, hanem lehetőséget kell biztosítania a fogyasztó számára arra is, hogy teljes egészében megértse egyrészt azokat a jelentős pénzügyi következményeket, amelyeket e kikötés a pénzügyi kötelezettségvállalásai szempontjából okozhat, másrészt pedig azoknak az e vállalkozás által nyújtott szolgáltatások összértékéhez viszonyított megfelelőségét.

4) A 2011/83 irányelvvel módosított 93/13 irányelv 3. cikkének (1) bekezdését

   a következőképpen kell értelmezni:

   a sportoló fejlődését és karrierjét támogató szolgáltatásokról szóló szerződés azon kikötése esetlegesen tisztességtelen jellegének értékelése szempontjából, amely előírja, hogy e szolgáltatások nyújtása ellenében a fogyasztóként eljáró fiatal sportoló kötelezettséget vállal arra, hogy a következő tizenöt évben szerzett bevétele 10%-ának megfelelő összegű díjat fizet, ha hivatásossá válik, releváns a „jóhiszeműségre” és a fogyasztó kárára esetlegesen fennálló „jelentős egyenlőtlenségre” vonatkozó követelmények esetleges be nem tartása – figyelembe

véve különösen a felek közötti megállapodás hiányában a nemzeti jogban alkalmazandó szabályok létezését, annak értékelése céljából, hogy e szerződés e fogyasztót a hatályos nemzeti jogban előírtnál kedvezőtlenebb jogi helyzetbe hozza-e, és ha igen, milyen mértékben, ilyen szabályok hiányában pedig az érintett sportág területén az említett szerződés megkötésének időpontjában fennálló, díjazással kapcsolatos piaci gyakorlatokat, feltéve hogy azok tisztességesek és méltányosak –, valamint a szerződés tárgyát képező áruk vagy szolgáltatások jellege, továbbá a szerződés megkötésének időpontjában az akkor fennálló összes körülmény, amely a szerződés megkötését kísérte, valamint ugyanezen szerződés vagy egy olyan másik szerződés minden egyéb kikötése, amelytől e szerződés függ, különösen, ha a kért díj megfelel az érintett sportágban érvényes piaci értéknek, többek között annak a kockázatnak a fényében is vizsgálva, amelyet a szolgáltató számára az a tény jelent, hogy nincs biztosíték arra, hogy díjban részesül, amennyiben a fiatal sportoló nem válik hivatásos sportolóvá.

5) A 2011/83 irányelvvel módosított 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését

a következőképpen kell értelmezni:

egy tisztességtelennek nyilvánított szerződési feltételt főszabály szerint úgy kell tekinteni, mint amely soha nem is létezett, az nem gyakorolhat joghatást a fogyasztóra nézve, akit abba a jogi és ténybeli helyzetbe kell hozni, amelyben e feltétel hiányában lenne, anélkül, hogy a nemzeti bíróság az említett, tisztességtelennek nyilvánított kikötésben szereplő díjazás címén bármilyen összeg megfizetésére kötelezhetné őt, függetlenül attól, hogy azt csökkentik-e, vagy sem a szolgáltató által a szerződés teljesítése során ténylegesen viselt költségek mértékével.

6) A 2011/83 irányelvvel módosított 93/13 irányelvnek az Európai Unió Alapjogi Chartája 24. cikkének (2) bekezdésével összefüggésben értelmezett 3. cikkének (1) bekezdését és 4. cikkének (1) bekezdését

a következőképpen kell értelmezni:

valamely feltétel tisztességtelen jellegének értékelése során figyelembe kell venni azt a körülményt, hogy az érintett fogyasztó, mivel kiskorú volt, egy különösen kiszolgáltatott csoporthoz tartozik, azonban olyan, a szerződés megkötésének időpontjában fennálló egyéb körülmények sem hagyhatók figyelmen kívül, mint például az, hogy e kiskorút a szülei képviselték, valamint hogy a kiskorú mennyire érett.